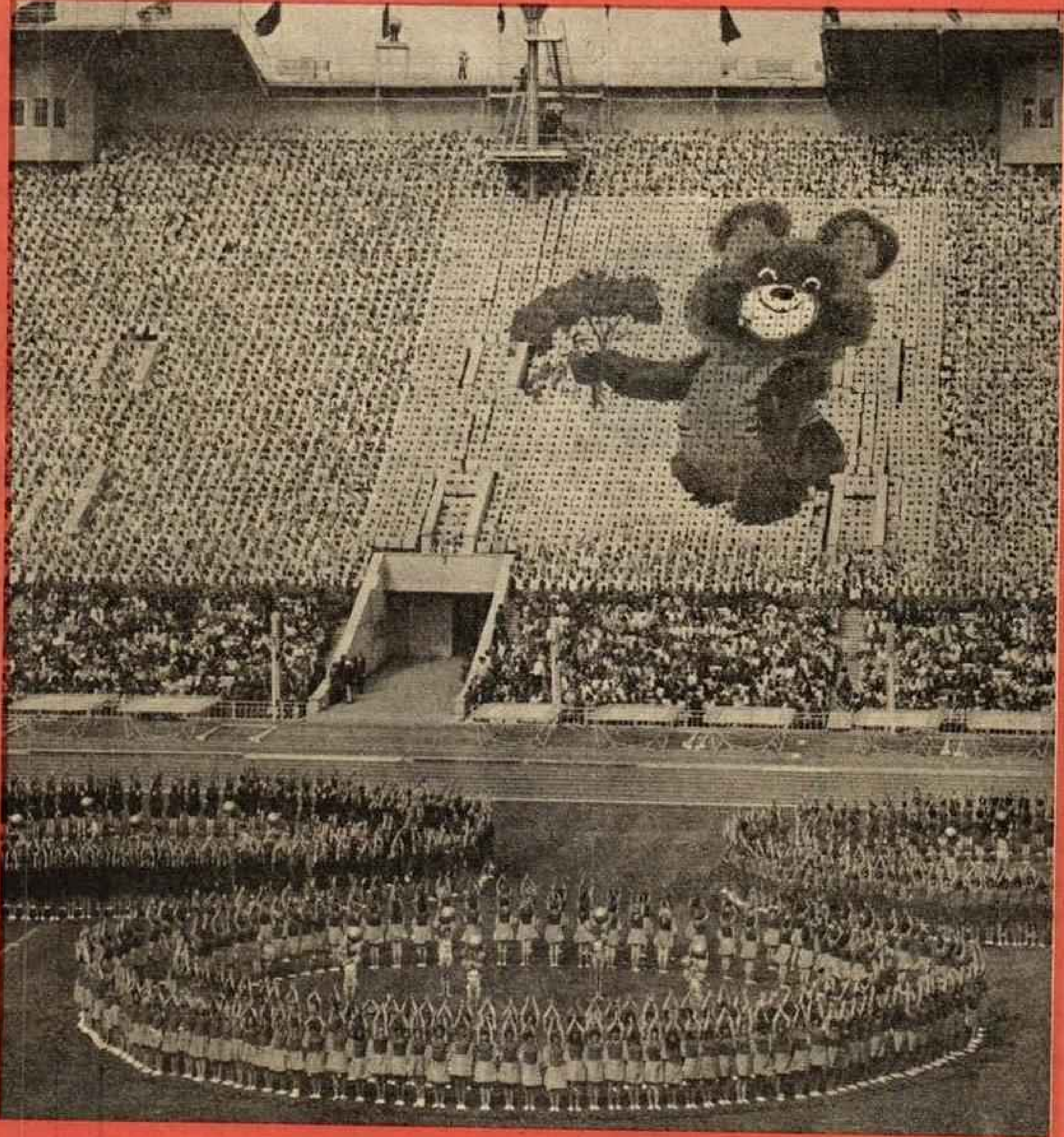
OKUL DEFTERİ

Temmuz 1980 Fiyatı 50 TL. Yıl : II - Sayı - 9



• OLIMPIYAT 1980 •

İKİ AYLIK EĞİTİM DERGİSİ

OKUL DEFTERİ

İKİ AYLIK EĞİTİM DERGİSİ

BU SAYIDA



İki aylık eğitim dergisi*
Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Abdullah Kaya
Fiyatı 50 TL.*
Yıllık Abone (altı sayısı):
250 TL.*
Yurtdışı abone bedeli
750 TL.
İlan: Tam sayfa arka kapak
30.000 TL.
İç sayfalar 20.000 TL.
*Yayın ilanları
% 50 indirimlidir.*
Adres:
Necatibey Caddesi 22/22
Yazışma Adresi:
P.K. 861 Kızılay - ANKARA

Abone bedelleri için:
İş Bankası Kızılay Şubesi
Hesap No : 1914

MAYA Matbaacılık
Yayıncılık Ltd. Şti.
Tel : 18 01 53 ANKARA

Baskı tarihi : 19.7.1980

OKURLARIMIZA

Bir ders yılı daha geride kaldı. Okullarımız tatile girmiş bulunuyor. Okul Defteri'nin önceki sayılarında tatil'in çalışanlar için demokratik bir hak olduğu üzerinde durulmuştu. Dinlenme; salt yeniden üretmek, üretimi aksatmadan sürdürebilmek için üretimin zorunlu unsuru insanın (işçinin-emekçinin) kendini onarma, yeniden üretime hazırlama amacına yönelik olarak ele alınırsa sorun eksik değerlendirilmiş olur. Dinlenme tüm çalışanlar için bir hak olarak kabul edilmek zorundadır.

"Yaşadığımız koşullarda yoksul bir ülkenin insanları, öğretmenleri olarak dinlenmeğe, tatile hakkımız var mı?" sorusunu sormak "tatil" sözcüğünün özünü kavramamak, yaşadığımız çağda "tatil"in hangi niteliğe büründüğünü bilmemek, onu bir tür "kaytarma", "aylaklık", "başıboşluk" ve "burjuva yaşam biçimi" olarak değerlendirmekten kaynaklanır.

Tatil ülkemizde bireylerin yaz aylarında ateş pahasına satın aldığı bir avuç kum, bir kirli deniz olarak değerlendirilemez. Bugün birçok demokratik hakkımızla birlikte tatil hakkımız da gasbedilmiş durumda. Beslenme, barınma, yerleşme haklarımız ne kadar varsa, dinlenme hakkımız da o kadar var. Yaşama hakkımız kadar var olması gereken dinlenme hakkımız yaşama hakkımız kadar yok.

Sosyalist ülkelerde, dinlenme-tatil eğitim ve üretim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim-üretim programları, tatil programlarıyla iç içedir. Politeknik eğitimin yaşamla iç içeliği sonucu öğrenciler derslerden kurtulmanın sevinci ile değil, yeni şeyler öğrenmenin, yeni ufuklara açılmanın coşkusu ile tatile giriyorlar. Toplu tatillerle öğrenme süreci kesintisiz sürüyor.

Genel demokratikleşme sürecinin bir parçası olarak eğitimin demokratikleşmesini, demokratik tatil hakkımızla birlikte ele almak gerektiğini her geçen gün daha iyi kavramak zorundayız.

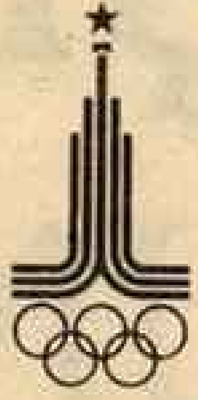
* * *

Bu sayımız Olimpiyat Oyunlarının ilk kez bir sosyalist ülkede yapılacağı günlere rastlıyor. Bu nedenle Olimpiyatlara ilişkin değerlendirmeler önemli bir bölüm oluşturuyor. Burjuva basınında yer alan alışılmış değerlendirme ve karalamaların dışındaki yorumlara yer vermeğe çalıştık.

* * *

Yeni ders yılında buluşmak dileğiyle...

Okul Defteri



"Olimpia ve Olimpiyat Oyunları, uygarlığın sembolü olarak ülkelerden, şehirlerden, asker kahramanlardan, din ulularından ve herşeyden önce gelir."

Baron Pierre de Coubertin

ATİNA'DAN MOSKOVA'YA OLİMPİYATLAR



Bir dönem yaşamıştı insanlık. Sporu bir tapınma gibi tanıyan, kurallara uyarak çarpışmanın, mertliğin, cesaretin, eşitliğin —yani sporun— bir tapınma olduğuna inanan kuşakların dönemiydi bu...

İnsanlık, bu dönemleri unutmuştu. O dönemi ve o dönemde yaşayan kuşakların inançlarını ve üstünlüklerini bulup çıkartmak ancak 19'uncu yüzyılda yapılan arkeolojik araştırmalardan sonra olanak buldu.

Bugünkü Yunanistan'ın sınırları içinde bulunan Olimpia kalıntıları üzerinde yapılan kazılar sonunda ilk önce Zeus Tapınağının kalıntaları, daha sonra da eski Olimpiyat Oyunlarının yapıldığı tüm Olimpia ortaya çıkartıldı.

Bu kalıntılar henüz çağdaş uygarlığın hiç tanımadığı bir çağın yavaş yavaş parlayacak ışığı olarak orada duruyordu. Bu kazılar sonunda insanlığın muhteşem bir devri aydınlanıyor ve insanlık için yeni bir ufuk doğuyordu. Çünkü bu, sadece eski bir dönemin yaşayış biçiminin değil, çok şerefli bir insanlık kuşağının yaşam anlayışı ve dünya görüşünün de aydınlatılması oluyordu.

Bundan 2500 yıl önce her dört yılda bir, bilinen dünyanın her tarafından akın akın Olimpia'ya gelen gençler, orada beş gün boyunca kusursuz bir eşitlik içinde amansız bir mücadeleye giriyorlar ve sonra kazananlar da, kaybedenler de, "Olimpiyatlara katılmış olmanın büyük gururunu taşıyarak" yurtlarına dönüyorlardı. Kazananlarla kaybedenler arasındaki tek fark kazananların alnını süsleyen defne dalından bir taçtı.

Olimpia insan uygarlığını, insan eşitliğini ve insanların özgürlüğünü temsil ediyordu. Bu düşünceden hareketle 19. yüzyılın sonlarına doğru bir Fransız asılzadesi, Baron Pierre de Coubertin, Fransız Harpokulunda öğrenci iken, "Olimpia ve Olimpiyat Oyunları, uygarlığın sembolü olarak ülkelerin, şehirlerin, asker kahramanların ve eski din ulularının hepsinden önde gelir", diyebiliyordu.

Ve insanlık 19. yüzyıldan, 20. yüzyıla girerken, yüzyıllarca sürmüş ve savaştan ibaret kalmış bir serüvenin doğal sonucu olarak özgürlük ve barış ilkelerine yeniden sarılmak zorunluluğunda; insanların birbirleriyle mertçe mücadele ederek, birbirlerine saygı duymasını yeniden beklemek durumunda idi. İşte Modern Olimpiyatlar bu düşünce içinde ve böyle bir etkiyle doğdu.

Baron Pierre de Coubertin'in Olimpiyat Oyunlarını yeniden canlandırmak düşüncesi çok çabuk taraftar buldu.

Coubertin'in bir hayali vardı: Sporu, insanları ve ulusları birbirine yaklaştıran bir kuvvet olarak kullanmak... Sporcuları sınırlar ötesi yarışmalara göndermek, ulusların birbirini daha yakından tanımasını sağlamak ve dünya barışı düşüncesini temel ilke olarak kabul edecek yeni bir nesil yetiştirmek...

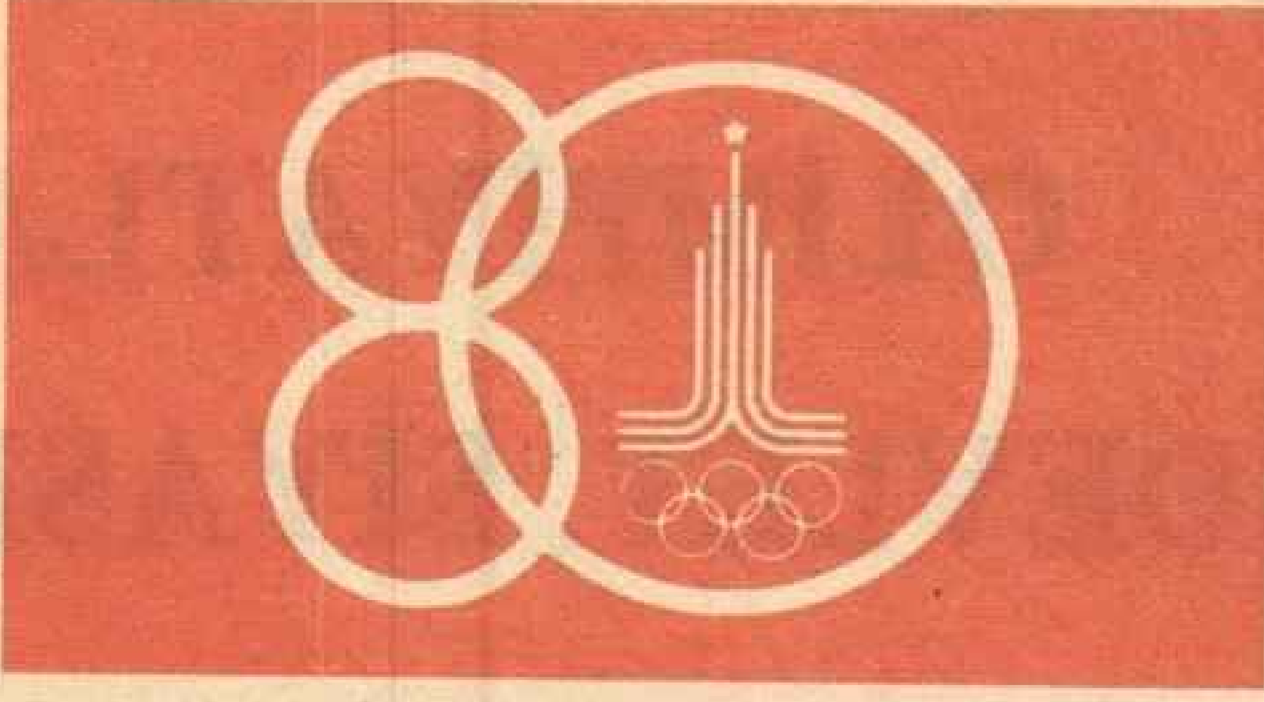
Baron Coubertin'in hayalinin gerçekleşmesi Olimpiyat Oyunlarının ilk defa sosyalist bir ülkede düzenlenmesi ile olanaklı olacak ve giderek geliştirilecek.

OLİMPİYAT ATEŞİ, PROMETHEUS'UN ATEŞİDİR!...

Prof. Lübomir TENEV

(Sofya Press Ajansı)

"... İnsan olanakları kaleme gelmez! İnsan, matematik anlamda toplanıp bölünemez. Her insan yinelenmeyen bir olgudur. Her insan bir kere doğar. İnsanın yüceliği ve değeri de bundan kaynaklanır. Olimpiyat Oyunları, spor birinciliklerinde insanın işte bu yinelenmezliğine belirginlik kazandırıyor."



Eski Yunanistan'da Olimpiyat Oyunları, bütün halkın bayramıydı. Bu bayrama herkes katılırdı. Olimpiyat Oyunları bugün, dünya halklarının bayramıdır. Olimpiyat Oyunları, insan gücü ve istencinin, ruhu ve vücudunun, insan olanaklarının, halklar arasında yakınlaşma ve dostluk arzusunun soylu ve güzel bir gösterisidir. Olimpiyat Oyunları, insan nitelikleri ve olanaklarının bir aynasıydı, böyle kalıyor bugün de. Olimpiyat Oyunları ayrı ayrı insan kişiliğine yakın ilginin ifadesidir.

Eski Yunanistan'da Olimpiyat Oyunları Yunan uygarlığının bölünmez bir kesimiydi. Yunan uygarlığı ise, insanlık uygarlığının tan'ıydı. Olimpiyat ateşi, Tanrılardan çalınarak insanlara verilen Prometheus'un ateşidir. Prometheus, bu cesurca davranışından ötürü cezalandırıldı. Bugün de Olimpiyat Oyunlarını, tüm kıtalardan, ırklardan ve halklardan insanların soylu spor yarışlarında bulunmak üzere bir araya gelmesini cüretkârlık sayarak, Olimpiyat Oyunlarını suya düşürmek isteyenler var. Onlar insanlığın bir bayramını yasaklamak istiyor. Bir zamanlar Hefest, Zeus'un emirlerine uyarak Prometheus'u bir kayaya çiviledi. Şimdi yeni hefestçiler kızgınlığın zincirinden yeni prangalar hazırlıyor.

Biz, Olimpiyat sporcularının kırdıkları süper rekorlarda, aşılmış bir insan gerçekliğini, bir bütünde birleşmiş söylence ve gerçekliği görüyoruz. Bunlar insanın başarılarından duyulan kıvancın törenleridir. Günümüzün uygar dünyasında insanın spor alanındaki utkusudur.

Fakat Eski Yunanların bize kalıt olarak bıraktıkları insan uygarlığı nedir gerçekten? Uygarlık insan yaşamını savunmaktır; insan yaşamını daha iyi ve doğadan bağımsız kılma uğraşıdır; gönençli bir yaşam yaratma, insanlar ve halklar arasında hakça ilişkiler kurma coşkusudur. Uygarlığın, kültür, bilim, sanat, spor gibi kendi tinsel ölçütleri vardır. Bunların tümü insanın ürünüdür. Uygarlık, "insan ve dünyadır, insan ve doğadır"; "karşıkarşıya yerleştirilmiş, birbirini karşılıklı olarak öğrenip tanıyan aynalardır."

Bu yalnız insan ve doğayı birbirine "karşı çıkarmak" değil, insan ve doğanın birbirini bütünlemesidir. Atomist maddeciliğin kurucusu Demokrit "olgunluk" çağına giren kızların, orak işleri başlamazdan önce, tarlaları üç kez koşarak dolanmalarını istiyordu. Demokrit, bu çağdaki kızların kanında haşarata karşı, bereket enerjisi bulunduğu görüşündeydi. Doğa ve insan, birbirine yardım ediyor. Bu, spora geçmiş bir yaşama tarzı, Olimpiyat Oyunları'nın en yaygın yarışması olan "koşuların" "devamıdır". Maraton yalnız bir Olimpiyat disiplini değildir. Onun yüce insani özlüğü (Atina'nın Perslere karşı utkusunun haberini ulaştıran asker), maratonu, uygar halkların barbarlığa karşı utkusunun simgesine dönüştürüyor.

Sporcular, Olimpiyat Oyunlarında kendi olanaklarını yeniden tanıyıp, kendi gücünü aşıyor. Sporcular, insanın olanak ve gücünün ne denli sınırsız ve bitmez tükenmez olduğunu gösteriyor bize. Her yeni rekor, bizim insanlık gururumuzdur. Her rekor bir gerçeklik ve insan ilerleyişinin evrimidir. Her Olimpiyat, spor yolundan benimsenip gerçekleştirilmiş insan enerjisi yoğunlaşmasıdır. Fakat her Olimpiyat aynı zamanda, bir yansıma, hümanizm, kültür, çağdaşlık, insanlar arasında karşılıklı ilişkiler demektir.

Askeri manevralar yerine, Olimpiyat Oyunları düzenlenmesi daha iyi bir şey değil mi? İnsanın zorlu yokedilmesi alanındaki yarışma yerine, insan ruhu, vücudu ve güzelliğinin sınırsız olanakları arasında soylu birincilikler düzenlenmesi daha iyi bir girişim olmaz mı? Yoksa çağdaş uygarlığı, onun tam karşıtı olan bir duruma getirmemiz mi gerek?

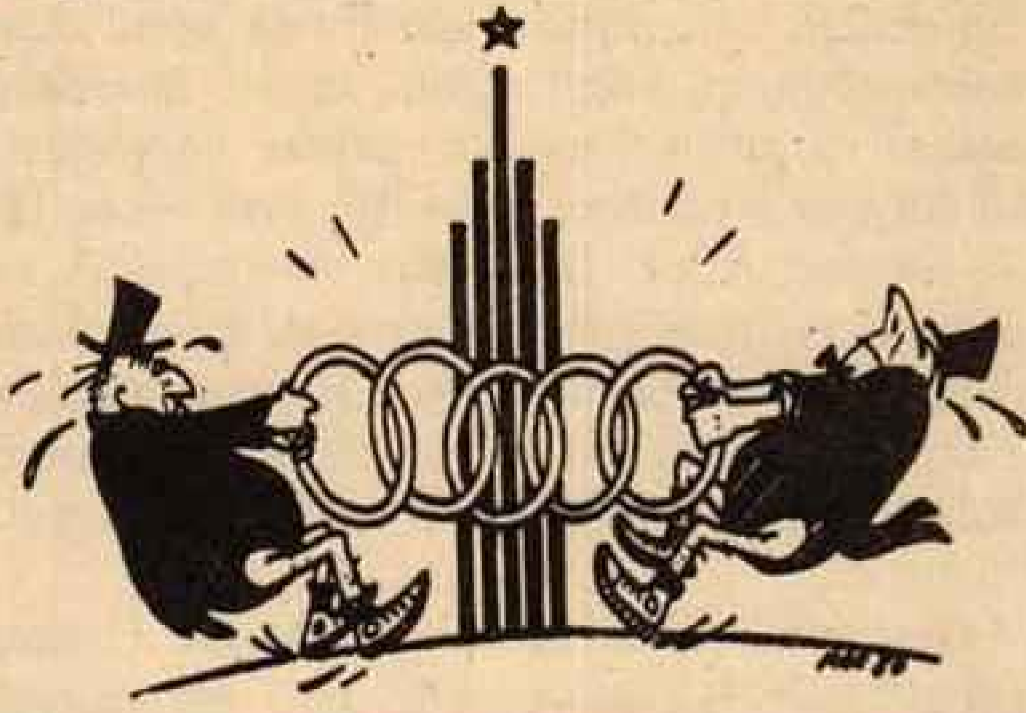
Olimpiyat Oyunlarının iptal edilmesi çağrısı, antiuygarlığın, insanlık uygarlığına karşı açtığı bir "savaştır". İnsanlık, yeryüzündeki barışçı insanların yenilgiye uğratılmasına, bu en insani bayramlarının ellerinden alınmasına müsaade edecek mi?

Eski Yunan uygarlığının ve tüm öteki uygarlıkların temelinde yarışma vardır. Fakat bu, kötücül bir yarışma değildir. Soylu, insani bir yarışmadır. Bu anlamda her insanın kalbinde, her yaratısal uğraşta Olimpiyat Ateşi vardır. Olimpiyat Oyunlarında, insanın başarılarına değgin imgesel söylence, insani gerçekliğe dönüşüyor. Bir zamanlar Eski Yunanistan'da Olimpiyat Oyunları döneminde savaşlar durduruluyordu. Spor yarışlarında birinci olanlara defne çelenkleri sunuluyordu. Sporcular yalnız kendileri için değil, fakat kendi halkları, kendi devletleri, kendi devletinin şanı ve şöhreti adına birinci oluyordu. Halklar, soylu birinciliklerde birbirine dostça el veriyordu.

Olimpiyat Oyunları, şövalyece bir birincilik, insan vücudu ve ruhunun törenidir. Bugün Olimpiyat Oyunlarına kim karşı çıkıyor? Yaşam ve hümanizme hizmet eden insani başarıların, bireysel belirtilerin güzelliğini kimler gereksiz buluyor?

Olimpiyat Oyunları, spor birinciliklerini ve insan kişiliğinin gösterisini, insana karşı bir yarışmayla değiştirenlere yanıttır. Onlar bu kötücül yarışmada, atom başlığına sahip bir füzeyle ve bir hidrojen bombasıyla kaç kişinin öleceğini hesaplayabilir. Fakat unutulmaması gereken bir gerçek var: İnsan olanakları kaleme gelmez! İnsan, matematik anlamda toplanıp bölünemez. Her insan yinelenmeyen bir olgudur. Her insan bir kere doğar. İnsanın yüceliği ve değeri de bundan kaynaklanır. Olimpiyat Oyunları, spor birinciliklerinde insanın işte bu yinelenmezliğine belirginlik kazandırıyor.

Yeryüzündeki iyi istençli insanlar, paydası ölüm olan bir yarışmada insanın rakamla değiştirilmesine meydan verecek mi? İnsanlık, yaşamın nimetlerini yalnız kendi malı yapmak isteyenlerin hesaplarından daha güçlüdür. Yaşam, ölümden daha güçlüdür. İnsan ulaşımlarının ve insan rekorlarının tansığı, hümanizmin, çağdaş uygarlığın başarılarının, insanın yüceliğini, insanların birbirine yakınlığını ve aralarındaki ilişkileri değerlendiren yeryüzündeki her kişinin tansığıdır. Çünkü Olimpiyat Oyunları, barış ve adalet adına kendi olanaklarının çerçevesini aşmak demektir.



OLİMPİYATLAR DEVLET, SİYASET

Yirmi yıl süreyle dünya sporunu tek başına yönetmiş olan Uluslararası Olimpiyat Komitesi eski başkanı Avery Brundage'ın, biri doğru, biri yanlış, iki sözü vardır. "Spor çağımızın en önemli toplumsal güçlerinden biridir". Bu doğru. "Müzik gibi, öteki güzel sanat dalları gibi, spor da siyasetin üstündedir; biz, siyasetle, ticaretle değil, sporla ilgiliyiz". Bu da yanlış.

Spor, insanın doğayla araçlı ya da araçsız olarak giriştiği ölüm-kalım savaşının "barışçı.. bir benzetimi olarak, tarımla hayvancılığın ayrıştıkları birinci toplumsal işbölümü kadar eskidir; insanların tarihlerinde ilk kez kendilerine yetenden fazlasını üretmelerine olanak sağlayan bu işbölümünün oluşturduğu bölüşüm mekanizması içinde, bir avuç seçkin, yalnızca ürün fazlasına değil, ondan kaynaklanan boş zamana da sahip çıkmışlar ve spor, boş zamana dayalı bu özelliğiyle, yirminci yüzyılın başlarına kadar, "seçkinlerin uğraşısı" olarak kalmıştır. Yirminci yüzyılın dönülmesiyle birlikte sporun artan ölçüde kitlesel ilgiye konu olduğunu, "seyir sporu" olgusunun doğduğunu ve olgunun, büyük hızla, köklü bir toplumsal kurum, çağımızın en önemli toplumsal güçlerinden biri durumuna geldiğini görüyoruz.

Bu toplumsal yönüyle, spor, elbette, devletten ve siyasetten soyutlanamaz. Soyutlanamaz, çünkü, siyaset "toplumun genel örgütlenme aracı", devlet de "toplumun siyasal çatısıdır".

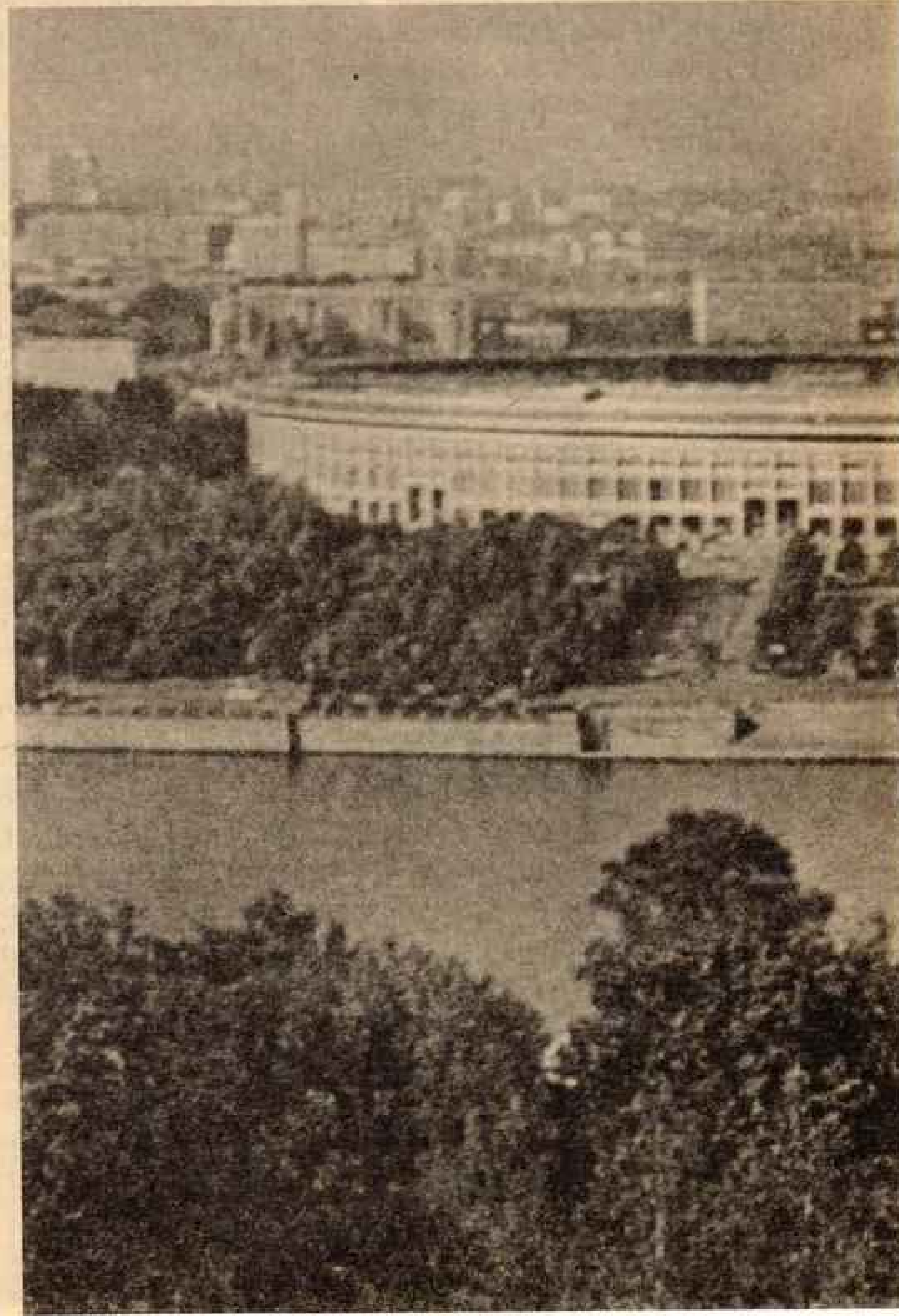
SPOR - SİYASET İLİŞKİSİ

Sporla siyaset, tarihin her döneminde, elele, içiçe yürümüşlerdir. Bunun örnekleri sayılmayacak kadar çoktur.

Sözgelişi, Eski Yunan Olimpiyatları, sürekli savaşan Yunan site devletlerine hiç değilse dört yılda bir soluk aldırabilmek, savaşımlarını spor alanlarına kaydırmalarına olanak sağlamak için doğmuştur. Yine sözgelişi, "panem et circenses" (ekmek ve sirk) uygulaması, "sporun yozlaşmış biçimi" sayılması gereken gladyatör döğüşleri yoluyla yoksul yığınların ilgisini başka alanlara çekmek için, Roma İmparatorlarınca etkili ve bilinçli biçimde kullanılmıştır. Kitle cimnastiği akımının öncülerinden Ludwig Jahn'ın kurduğu Deutsches Volkstum (1810) Alman Birliği'ne yönelik Pan - Cermenik bir örgütlenme, ondan esinlenen ve Miroslav Tyrs'in (1832 - 1884) yönlendirdiği Sokol Akımı da Pan - İslavik bir arayıştır. Bu son ikisi, aynı zamanda, ırkçılığın, şovenliğin, Prusya militarizminin spordaki ilk belirtileri, görüntüleridir.

Sporu siyasal amaçlarla kullananlar yalnızca yükselen burjuvazi değildir. İşçi sınıfı üstünde yoğun siyasal baskıların uygulandığı, örgütlenme hakkının esirgendiği ondokuzuncu yüzyıl süresince, işçi örgütlerinin de sporla ilgilendiklerini görüyoruz. Sözgelişi, spor kulüplerine işçilerin üye yapılmadığı ondokuzuncu yüzyıl Almanyasında, işçiler kendi spor kulüplerini kurmuşlar, bu kulüpler de Almanya Sosyal - Demokrat Partisi'nin yan - örgütleri olarak çalışmaya başlamışlardı. Çeşitli spor kulüplerinin biraraya gelerek kurdukları İşçi Cimnastik ve Spor Federasyonu (ATUS), Almanya Sosyal - Demokrat Partisi'nin Birinci Savaş öncesindeki hızlı yayılmasının etkili araçlarından biriydi. Aynı şekilde, çeşitli ülkelerdeki işçi spor federasyonlarının biraraya gelerek 1920'de kurduk-

Lenin Stadı — MOSKOVA



VE MOSKOVA - 1980

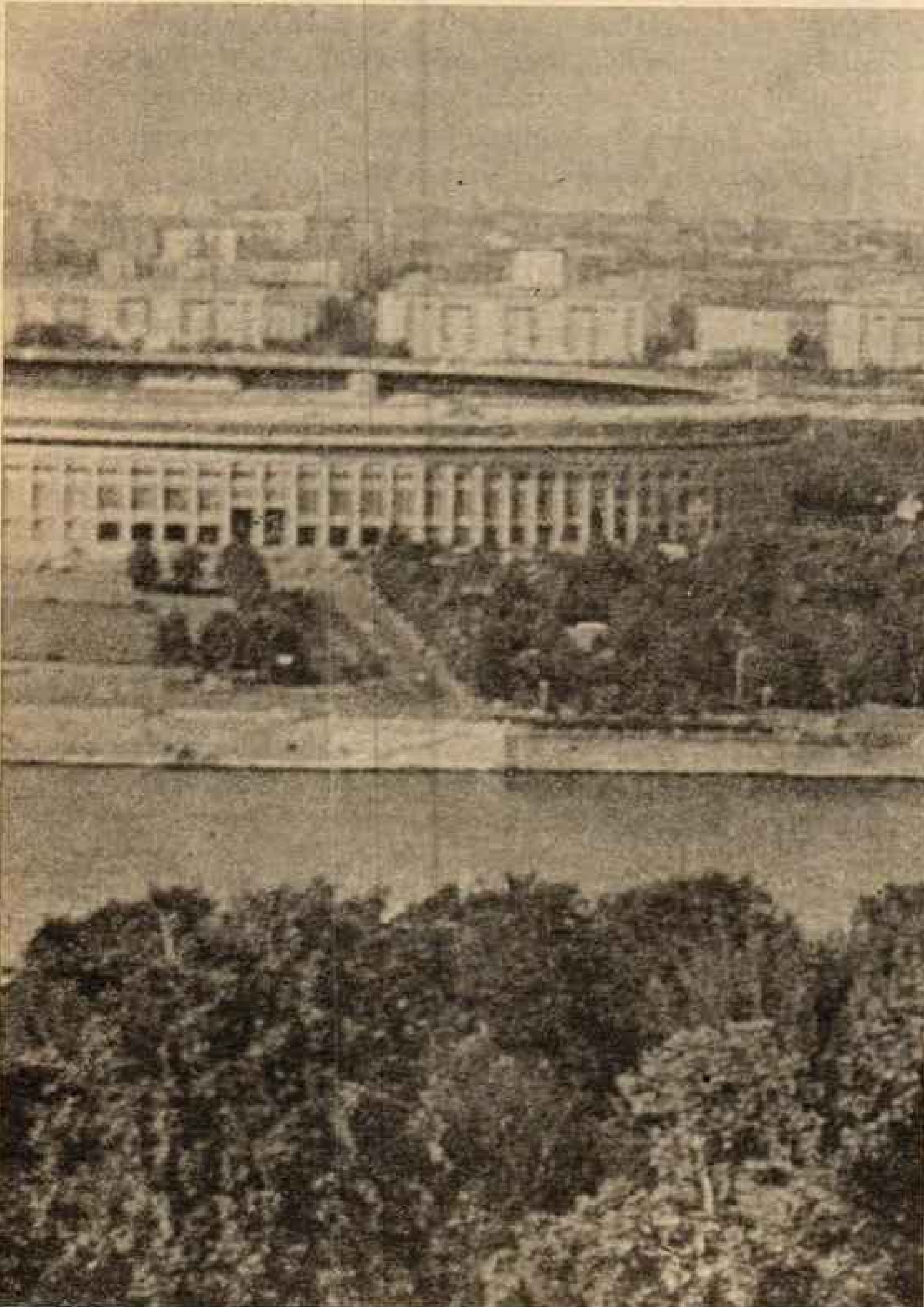


Doç. Dr. Kurthan FİŞEK

ları Lucerne Spor Enternasyonali (LSI), uluslararası işçi sınıfı hareketinde ilginç bir yer tutmuştur.

Daha yakın tarihlere bakalım.

Birleşik Amerika, yirmi yıl süreylę, Almanya Demokratik Cumhuriyeti sporcularına vize vermemiş; özellikle Avery Brundage'ın başkanlık yaptığı yıllarda "ABD Uydusu" olarak çalışan Uluslararası Olimpiyat Komitesi de bu ülkenin sporcularına, Federal Almanya bayrağı altında yarışmak koşuluyla, olimpiyatlara katılma izni vermişti. Almanya Demokratik Cumhuriyeti, ABD, Batı Almanya ve NATO'nun kendisine Hallstein Doktrini çerçevesinde uyguladığı ambargoyu kırabilmek için, sporu, çok etkili bir diplomatik silah olarak kullanmış; spor alanlarından kimsenin uzak tutamayacağı üstün sporcular yaratmak için, 1950'lerden başlayarak, gayrısafi milli hasılasının yüzde 2'sini spora ayırmıştır. Sporda başarılı da olmuştur.



Spor - siyaset ilişkisinin başka çarpıcı örneklerini, sporun ırkçılıkla girdiği ilişkilerde buluyoruz. 1936 Nazi Olimpiyatları, Alman ırkının üstünlüğünü kanıtlamak için fırsat olması bakımından, İkinci Dünya Savaşı'nın kostümlü provasıydı. Bu bir. Yine 1936'da, Alman takımının seçiminde Yahudi asıllı sporculara karşı ayrım yapıldığı gerekçesiyle, Amerika'da Berlin Olimpiyatları'nın "boykot" edilmesi yönünde girişimler olmuştu; Goebbels'in özel çağrılısı olarak Almanya'ya giden o zamanki ABD Olimpiyat Komitesi Başkanı Avery Brundage, döndükten sonra yaptığı bir konuşmada, Amerika'nın da bir Hitler'e, bir Mussolini'ye gereksinimi olduğunu söylüyor, Yahudilerin her bakımdan Nazi yönetiminden hoşnut olduklarını savunuyor, Yahudilerin Alman takımına seçilemeyişlerini o ırkın yeteneksizliğine bağlıyordu; sonunda boykot girişimi de kırıldı. Bu iki. 1968'de, Birleşmiş Milletler'in Rodezya ve Güney Afrika ırkçı beyaz yönetimlerine karşı ambargo kararı almasından sonra, başta Brundage, bütün Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeleri, anılan iki ülkenin olimpiyatlara katılmaları için çok uğraşmışlardı; yine bütün dünya Rodezya ve Güney Afrika'yla ilişkilerini kesmişken bağlantılarını sürdüren Yeni Zelanda'ya yaptırım uygulanmasını isteyen 32 Afrika ülkesi 1976 Montreal Olimpiyatları'nı boykot etmişti. Bu üç.

Sporla siyasetin "organik" ilişkiler içinde bulunduklarının örnekleri çoğaltılabilir. Ama, uzatmamak için, son olarak, "en büyük spor şöleni" olan ve dünyanın ilgisini bir ülke üstünde toplayan Olimpiyat Oyunları için İkinci Savaş'tan sonra seçilen ülkelere bakalım. Savaştan sonra 8 olimpiyat yapılmıştır. Üçü savaşın yenik faşist ülkelerindedir (Roma, Tokyo ve Münih); ikisi Amerika'nın uydu ekonomilerindedir (Meksika ve Montreal); biri (ve Olimpiyat tarihinin en sönük geçeni), Brundage'ın iki şirketinin bulunduğu ilgisiz bir yer ve zamanda, Avustralya'dadır.

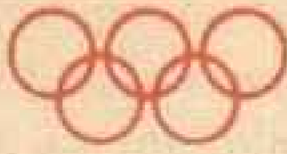
Moskova - 1980 sosyalist bir ülkede yapılacak ilk olimpiyat olacaktı.

Onunla ilgili "siyasal" oyun ve gelişmeleri herkes biliyor, izliyor.

SPOR - DEVLET İLİŞKİSİ

Spor, dünyada, iki biçimde yönetilmektedir. İlk biçim devlet yönetimi, ikincisi de seçimlik - gönüllü kuruluşlar yönetimidir. "Sporda Devlet Yönetimi" ayrıntılı anlatım gerektirmeyecek kadar basittir; burada, ulusal





spor yönetimi, devlet eliyle kurulmakta ve genel yönetimin bir parçası olarak işlemektedir. Sosyalist ülkelerde, Asya - Afrika ülkelerinde ve Türkiye'deki yönetim biçimi budur.

Sporun seçimlik - gönüllü kuruluşlar eliyle yönetilmesi, esas itibariyle, bir Anglo - Amerikan geleneğidir. En yalın biçimiyle, bu model içinde, üyelerine spor yaptırmak için kurulan kulüpler, aşağıdan yukarıya, seçim yoluyla, kulüp birliklerini ve federasyonları kurmakta, devlet denetim ve müdahalesinden arınmış olarak çalışmaktadırlar. Bu ülkelerde, spor, "toplumun siyasal örgütü" olan devlet için bir dokunulmaz alandır; bu örgütlenme modelini Türkiye'de elli yıldır savunagelmiş olan Türkiye Olimpiyat Komitesi Başkanı Burhan Felek'e göre, spor, "şahısların ve hususi teşebbüslerin malı, devletin ve hükümetin mahmisi olmalıdır"; yine Felek'e göre, spora karışmak, "devletlerin marazi bir merakıdır".

Gerçekçi olalım: sporun "çağın en önemli toplumsal güçlerinden biri" durumuna geldiği, kimi ülkeyi uluslararası topluluğa katmak ya da bu topluluktan uzaklaştırmak için kullanıldığı, ülkeleri savaştıracak (Gabon, El Salvador, Honduras, Kongo) kitlesel - ulusal ilgi boyutlarına ulaştığı, tarihinin hiçbir döneminde siyasetten soyutlanmadığı, soyutlanamayacağı bir ortamda, devlet sporda vardır. Olacaktır.

Nasılını Moskova - 1980 nedeniyle gördük.

Sporun siyasetten ve devletten bağımsızlığını en yüksek sesle bağıragelmiş olan, ama, her nedense, doksan yıllık ömrü içinde, Hitler Almanyasını, Rodezya ve Güney Afrika ırkçı beyaz yönetimlerini, Formoza'yı savunmayı da eksik etmemiş ABD Ulusal Olimpiyat Komitesi, önce Carter'ın Moskova - 1980'i boykot kararına karşı çıkmış, hemen iki gün sonraysa "hükümetin kararına saygılı olacağını" açıklamıştı. Nedeni açık: ABD Ulusal Olimpiyat Komitesi'nin iki ana gelir kaynağı, üye ödentileri ve iş adamlarınca yapılan bağışlardır; ABD Hükümeti, iş adamlarınca yapılan bağışların vergiden düşülmesine izin vermektedir. "Bağımsız" ABD Komitesi, abanın altında bu bağışıklığın kaldırılabileceği sopasını görünce, ilk kararından hemen cayıvermiştir. Federal Almanya'da, Kanada'da aynı şeyler olmuştur.

Bolivya'da seçimlik, devlete karşı bağımsız spor örgütü, alkollü içkilere konulan yüzde 2'lik bir vergiyle beslenmektedir. Bunun kalması ya da kalkması devletin iki dudağının arasındadır. Türkiye'de Türk Spor Vakfı yoluyla Ulusal Olimpiyat Komitesi'nin neredeyse tek gelir kaynağı, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kararıyla profesyonel futbol maçları gelirlerinden kesilen paylardır. Türkiye Komitesi, bu kaynağın iki satırlık bir kararla elden gidebileceğini görünce, bazı üyelerinin karşı çıkışına karşın, "boykot"a katılmıştır.

Gerçekçi olalım demiştik. Gerçekçi olduk.

Sporda devletin olması için, devletin ille de sporu doğrudan yönetmesi gerekmez. Devlet "toplumun siyasal çatısı" olarak varsa, yalnızca sporda değil, toplumsal yaşayışın öteki her kesitinde, ama gizli, ama açık, ama doğrudan, ama dolaylı vardır. Aksini düşünmek, kendini aldatmak olur. Aldatanlar olduğunu, Türkiye örneğinde, çarpıcı biçimde gördük. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, yetkili genel sekreter yardımcısının uluslararası bir toplantıda "katılma" yönündeki kararını açıklamasından yirmi gün sonra, oybirliğiyle, boykot kararını alıverdi.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Uluslararası ilişkiler hızla gelişen, değişen, yön değiştiren bir olgudur. Amerika'nın, Almanya'nın, öteki ülkelerin boykot kararları kalkabilir, sürebilir.

Bunlar bizce hiç önemli değil.

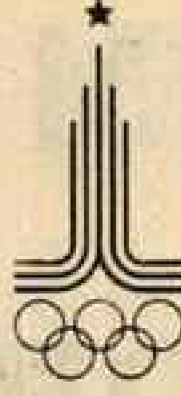
Önemli olan, Moskova - 1980'e eşlik eden "siyasal" oyunlara bakarak, sporcuların, yaptıkları işin yönetimine sahip çıkmalarıdır. Spor, sporla hiç ilgisi olmamış ya da sporculuk yıllarını çok gerilerde bırakmış kişilerin malı değildir. Spor, estetik, teknik ve fizik bir süreç olarak, sporla uzaktan - yakından ilgisi olmayan siyasal amaçlarla spora karışanların, onu ulusal - uluslararası siyasete karıştıranların malı hiç değildir.

Spor, sporu yapan kişinin malıdır. Sporcu, kendi yazgısına, yaptığı işin yönetimine sahip çıkmadıkça, sporun yönetimini uluslararası düzeyde bir "zengin aylaklar kulübü" olan Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne, ulusal düzeyde de atanmış bürokratik yönetimlere ya da kerametleri kendilerinden menkul sözde - seçimlik yapılara bıraktıkça, olacak budur.

Moskova - 1980 kendi işlerini kendileri yönetmeyenlere, yaşı geçtiği ya da form tutamayacağı için "en büyük spor şöleni" olan Olimpiyat Oyunları'nı bir daha göremeyeceklere, "ben sporumu yaparım, gerisine karışmam" diyegelmiş dar - teknisyenlere ders ola!

BASINDAN

CARTER'İN MADALYONLARI (!)



Fikret ÜNLÜ
(A.S.D. Genel Başkanı)

Gazeteciler ve ajanslar üç gün ara ile dış kaynaklı iki haber verdiler. İlk haber, Moskova Olimpiyatları'nın boykotçu başı Carter'den. Carter, Moskova Olimpiyatlarına katılmaları engellenen 650 sporcuya altın madalya verilmesi için ABD Temsilciler Meclisine bir yasa tasarısı sundu. 735 olumlu oyla kabul edilen bu yasaya karşı çıkan bazı üyeler kararı, "aptalca ve gereksiz bir harcama" olarak nitelediler.

İkinci haber, İtalya'nın Milano kentinde yapılan uluslararası yarışmalardan geldi.

400 metre engellide yeni bir dünya rekoru kıran Amerikalı zenci atlet Edwin Moesses yarış bitiminde ağlarken kendisini kutlamaya gelenlere, "Başarımdan dolayı değil, Moskova Olimpiyatlarına gidemeyeceğim için ağlıyorum" diyor.

Bir yanda, şekerle kandırılan çocuk mantığı kadar düz ve saçma bir öneri, öte yanda, sporun kalıcı değerlerine, evrensel niteliklerine yürekten bağlanmış onurlu bir sporcu.

Tüm amatör sporcuların en yüce ideali olan olimpiyat oyunlarına katılma şansı, fıstık tüccarı bir başkanın soğuk savaş kışkırtıcılığı ve seçim hesapları uğruna kırılıyor. Salt ABD'li sporcuların değil, "dost ve müttefiklik, sözüm ona ulusların bağımsızlığına saygı, işgale karşı direnme" aşkına (!) daha nice ülkenin sporcuları bu haktan yoksun bırakılıyor.

Sporun dostluk, barış ve özgürlük yolundaki yapıcı değerlerine, evrensel niteliklerine gölge düşürülürken bile akıl almaz kurnazlıklarla haklılık kazandırılmak isteniyor.

Olimpiyat oyunları emperyalizmin paşa babası ABD Başkanı Carter'ın korku, kıskançlık, başkanlık seçimleri telâşı yüzünden büyük yara almıştır.

Bu kanayan yaranın ıslaklığını ilk kez zenci atlet Edwin'in gözlerinde gören Carter, ikinci ıslaklığı da, Beyaz Sarayda, Moskova Olimpiyatları'na göndermediği sporcularına altın madalyalarını dağıtırken, o madalyaların aynı anda kendi boynuna takıldığını gördüğü zaman, yine kendi gözlerinde farkedecektir.

Tüm amatör sporcuların umutla bekledikleri bu tavır, Carter'e ders vermekten öte, spor tarihine, gelecek kuşaklara örnek olacak en erdemli bir olay, belki de sporun gerçek tanımı olarak geçecektir.

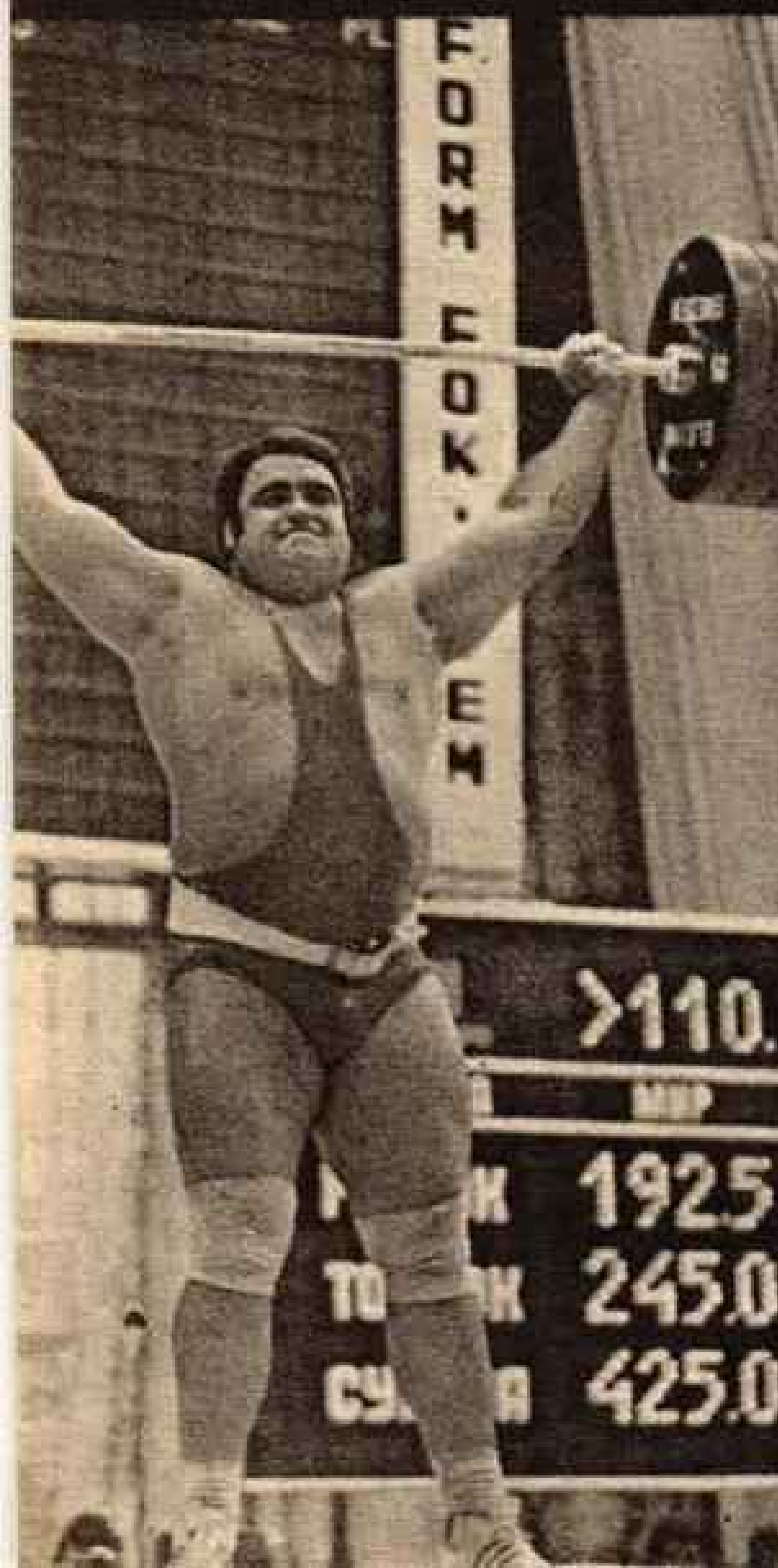
Hiçbir emeğin, en küçük bir alın terinin karşılığı olmayan madalyaların ne anlama geldiğini bilmeyen yoktur.

Sayın Başkanın biraz daha cömertliği tutar da, dost ve müttefik gördüğü ülkelerin sporcularına da IMF'den gümüş madalya verilmesi için öneride bulunursa hiç şaşmamalı.

9.7.1980 - Cumhuriyet







TÜM KITALARDAN SPOR YILDIZLARI MOSKOVA'YA GELİYORLAR

Eskrimde, epe dalında birçok kez dünya şampiyonu olan Rolf Endlingi, Moskova Olimpiyadı, bu yılın en önemli spor olayıdır diyor. Ünlü İsveçli sporcu için Moskova'da yarışmak, dördüncü kez olimpiyat startına çıkmak olacak. Sporcu, başarı beklediğini gizlemiyor. İsveç'in genellikle son derece geniş temsil gücüne sahip olimpiyat takımında eskrim takımı belki de en saygın görünenidir: İsveç eskrim takımının kadrosunda dört dünya şampiyonu bulunuyor.

Tüm kıtalardan spor yıldızları Moskova'daki oyunlara hazırlanıyorlar. Kolumbiyalı atlet Domingo Tibaduisa, beş aydır olimpiyat antrenman planından bir adım şaşmaksızın her gün Bogota caddelerinde 60 kilometreyi üç aşamaya ayırarak koşuyor. Ünlü uzun mesafe koşucusu, kendi deyimiyle, Moskova'da yaşamının hayalini gerçekleştireceğini ve 10.000 metre koşusunda ve maratonda madalya kazanacağını umuyor. Hafif atletizm çevrelerinde 1976'daki başarısını Moskova'da yinelemek için oldukça şanslı sayılan Meksikalı sporcu, sportif yürüyüşte olimpiyat şampiyonu Daniel Bautista, antrenmanlarda her gün 30 - 40 kilometre katediyor. Gülle atma ustaları arasında dünya sıralamasında ikinci sırada yer alan ve birinci sıraya yükselmeyi hayal eden Fin atleti Reyo Stolberg, halter çalışıyor, kros koşuyor, teknik özelliklerini mükemmelleştiriyor.

Boykot kampanyasının girişimcilerinin umduklarının aksine yıldızlar olimpiyat Moskova'sına gitmeye hazırlanıyorlar; ulusal olimpiyat komitelerinin, hükümetlerinin tutumuna rağmen Moskova'daki startlara katılma kararı verdikleri bazı ülkelerde baskılar devam ettiği halde şampiyonlar son antrenmanlarını yapıyorlar ve form kazanıyorlar. Olimpiyadı bozma denemelerinde başarısızlığa uğrayan olimpiyat düşmanları şimdi yakışık almayan yollara başvuruyorlar. Yeni Zelanda'da, polis müfettişi Norman Hardi'nin ifadesine göre, sporcular imzasız mektuplar ve telefonlarla eğer olimpiyada giderlerse öldürülmekle tehdit ediyorlar. Büyük Britanya'da Tory Hükümeti, oyunlara gitmeye hazırlanan sporculara son güne dek baskı yapmaktan vazgeçmeyeceğini gizlemiyor. Avustralya'da Ulusal Olimpiyat Komitesine "söz dinletemeyen" Freyzer yönetimi, şimdi spor federasyonlarını etkilemeye girişti.

Bu ve benzeri eylemler, olimpiyatçıların 80 - oyunları yarışmalarına katılma konusundaki kesin kararıyla ilgili sert bir protestoyla karşılaşıyor. Küçük çaplı tüfek atışında Avustralya şampiyonu olan İvon Hill, Ulusal Atıcılık Federasyonu'yla imzaladığı sözleşmeyi ileri sürerek ve "Dinamo" olimpiyat atış poligonunda yarışma izni isteğiyle yüksek mahkemede dava açıyor. İngiltere olimpiyatçıları, hükümetin mali desteğinden yoksun bulunuyorlar, ama bu ülkede de Moskova'ya gidiş paraları sendikalardan, belediye meclislerinden, sporsever - sıradan İngilizlerden gelmeye başlıyor. Yeni Zelandalı kürekçiler, faşist unsurların tehditlerine karşılık uluslararası yarışmalara Moskova Oyunla-

Sergey POPOV -
Aleksey SREBNİTSKİY
(APN Spor Yorumcuları)



100 ve 200 METRE KOŞUDA SSCB REKORTMENİ Ludmila KONDRATYEVA.

rı için özel olarak diktirilen olimpiyat kostümleri içinde gelecekler.

Olimpiyat düşmanları, şimdi bozmayı başaramadıkları Moskova Oyunları'nı "ikinci sınıf spor yarışmaları" olarak göstermeyi çok istiyorlar. Ancak, bundan söz ederken açıkçası istedikleri şeyi gerçekmiş gibi sunuyorlar. Bu konunun tek yetkili hakemleri olan spor uzmanlarının çoğunun düşüncesine göre, Moskova'daki oyunlar, hem geniş temsil gücüne sahip, hem de yüksek nitelikli olacaktır. Pek tabii ki, oyunlarda Japon Heyeti'nin bulunmamasının erkek jimnastik turnuvasını biraz sönük geçireceği konusunda tartışmaya gerek yoktur. Ama oldukça uzun süren bir kuşak değişimi dönemi geçiren bu takımın jimnastikçilerinin gerek takım sıralamasında, gerekse bireysel sıralamada liderliklerini yitirdiklerini de unutmuyoruz. Bunun geçenlerde Fort - Uerte'de (ABD) yapılan dünya şampiyonasının sonuçları da inandırıcı şekilde kanıtlıyor. ABD ve Federal Almanya temsilcilerinin katılmadığı bir hafif atletizm turnuvası belki de o kadar parlak görünmeyecek. Ama bu sporda da zaman değişiyor: Bu sezonda hafif atletlerin kazandıkları dünya çapındaki en yüksek on dokuz başarıdan on yedisi Moskova'da starta çıkacak sporculara aittir. Yeni rekortmenlerin listelerinde Amerikalılar genellikle yer almamıştır. Donald Kvorri (Jamaika), Heysli Krouford (Trinidad ve Tobago), Lasse Viren (Finlandiya), Alberto Huantorena (Küba), Yatsek Vşola (Polonya), Mikloş Nemet (Macaristan), Udo Beyer, Rut Fuks (Demokratik Almanya), Yuriy Sedıh, Tatyana Kazankina (SSCB) — bu, halen yüksek ustalığını ve mücadele niteliklerini koruyan ve yeni rekortmenlerle, yeni hafif atletizm yetenekleriyle birlikte Moskova Lujniki'deki olimpiyat stadyumunun koşu parkurlarında ve diğer bölümlerinde starta hazır 76 - Oyunları şampiyonlarının tam olmayan listesidir.



Geçenlerde Lütsern'deki (İsviçre) kürek yarışını izleyen uzmanlar, şu ortak sonuca vardılar: Yarışmalara bakarak, Lütsern'deki yarışmalara katılan ve burada zafer taçları kazanamayan ABD, Kanada ve Federal Almanya sporcularının yokluğunun Krılatskiy'deki olimpiyat kürek yarışlarının niteliğini etkilemeyeceğini iddia etmek mümkündür.

Avusturya bisiklet takımı antrenörü Karol Maday, "en iyi bisiklet yarışçılarının Sovyet başkentinde toplanacaklarını" iddia ediyor. Spor uzmanlarının yargıları bu şekilde ve onlar şimdi her taraftan geliyor, olimpiyat programındaki çeşitli spor türleriyle ilgileniyorlar. Ancak şu sonucun kuşkuya yer bırakmadığını yineliyorlar: Moskova Olimpiyadı'na katılmamaktan oyunlar değil, dört yılın en önemli startlarına yolları kapanan sporcular zarar gördüler. Norveçlilere ve olimpiyat oyunları dışında kalan diğer ülkelerin spor birliklerine karşı acıma duygusunu ifade ederek bunlar için olimpiyat hareketinde geleceğin güç olacağını, Moskova Olimpiyadı'na katılacak ülkelerin durumunun ve öneminin ise, tam tersine dünya olimpiyat hareketi içinde güçlenip gelişeceğini ileri süren Fin gazetesi "Suomenmaa"nın düşüncesini kabul etmemek olanaksız. Bu ülkelerin spor yıldızları, olimpiyat madalyaları için serbestçe ve eşit koşullarda yarışabilecekler.





MOSKOVA OLİMPİYATLARA HAZIR

Amatör Sporcular Derneği
Basın Bürosu

1980 Yaz Olimpiyat Oyunları, 19 Temmuz - 3 Ağustos tarihleri arasında Moskova'da yapılacak. Karşılaşmalara, 100'e yakın ülkeden 12,000'i aşkın sporcu katılacak ve 203 set altın, gümüş ve bronz madalya sahiplerini bulacak.

ABD emperyalizminin başını çektiği Olimpiyatları boykot kampanyası başta kendi ülkesinin sporcuları olmak üzere tüm sporcular ve dünya kamuoyu tarafından destek görmüyor ve emperyalizme karşı geri tepen bir silaha dönüşüyor. ABD'nin soğuk savaş kışkırtıcı politikasını destekleyerek bu boykota katılan ülkelerin başında faşist Pinochet'in Şilisi, İsrail, Mısır, Çin, Federal Almanya gibi ülkelerin yanısıra Türkiye'de yer alıyor. Buna karşın içlerinde İngiltere, Fransa, İtalya olmak üzere 100'e yakın ülke Moskova Olimpiyatlarına katılma kararı almış bulunmaktadır. Boykotçu ülkeler arasında bir kısmının zaten Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyesi olmadığını ve boykot kararını destekleyen ülke sayısının bunlarla birlikte 29'a varabildiğini görüyoruz. Yalnızca bu saptama dahi ABD ve yandaşlarının çabalarının başarısızlığını sergilemektedir.

Moskovalıların da özveri ile yapımında çaba sarfettikleri Olimpiyat tesisleri, 19 Temmuz'u bekliyor. Moskova Olimpiyat köyü 12,000'i aşkın sporcuyu barındırabilecek. Sporcu ve konukların her türlü gereksinmesini en iyi biçimde karşılayacak olan tesislerin yapımı tamamlanmış durumda. Olimpiyat köyü, 16 adet 18 blokluk üniteden oluşuyor. Dairelerde 2 - 3 oda mutfak, oturma odası, yemek odası ve banyo var. Her dinden ve mezhepten olanlar için ibadethaneler yapılmış durumda. Yapımı tamamlanmış olan Olimpiyat Basın Merkezi 7400 kitle iletişim aracı görevlisine —3800'ü radyo ve televizyondan, 3600'ü gazete görevlisi, 400'ü fotoğrafçı— görevlerini yapmada her türlü kolaylığı sağlayacak şekilde hazırlanmış bulunuyor. Olimpiyat Oyunlarının süreceği her birimde de ayrı bir basın merkezi oluşturulmuş. Basın mensuplarının sporcular, antrenörler ve delegasyon ile doğrudan temaslarını sağlamak amacı ile Olimpiyat köyüne günde 300 giriş izni verilecek. Olimpiyat Oyunlarının büyük bölümü Moskova'da yapılacak. Bunun yanısıra Baltık Denizinin Tallinn koyunda da yat, yelken ve kürek yarışları için hazırlanan tesisler 19 Temmuz'u bekliyor. Futbol karşılaşmaları da Moskova'nın yanısıra Leningrad, Kiev ve Minsk kentlerinde yapılacak. Olimpiyatlar sırasında Moskova'ya 300,000'e yakın turistin gelmesi bekleniyor. Bunlar 100,000'lik 3 ana grup halinde gelecekler. Olimpiyat biletlerinin üçte biri yabancı turistlere ayrılacak. Bugüne dek 21 spor dalı için 6 milyon bilet satılmış durumda. Bu sayı Montreal Olimpiyatlarında satılan bilet sayısının yaklaşık iki katına ulaşıyor. Olimpiyat hazırlıklarını tamamlayan Moskova'da metro sistemi 185 kilometre uzatıldı. 100 km.'lik yeni troleybüs hattı ve 25 otobüs hattı işletmeye açıldı. Kente 800.000 yeni ağaç ve fidan dikildi. Ayrıca Olimpiyat köyünde 4 yeni lokantanın, bir kültür merkezinin, açık ve kapalı modern Olimpik tesislerin yapımı gerçekleştirildi. Olimpiyat oyunlarında kullanılacak teknik malzemenin %75'i Sovyetlerde, % 20'si kardeş sosyalist ülkelerde ve yalnızca % 5'i kapitalist ülkelerde yapılmış bulunuyor. Organizasyon komitesi Olimpiyatlar süresince sanatsal ve kültürel etkinliklerden oluşan bir program da saptamış bulunuyor. 152 sanat topluluğunun yanısıra ünlü Bolşoy balesi de gösteriler sunacak.

Sovyet Cumhuriyetleri arasında açılan sergide 8 bin çeşidin üzerinde hediyelik eşya sergilenmiştir. Sanatçılar şu anda amber, cam, deri, kemik, taş ve daha birçok geleneksel hediyelik eşya hammaddesi üzerinde çalışıyorlar. Kuyumcular ise Olimpiyat Oyunlarında derece alacak sporculara dağıtılacak madalyaların mükemmel olması hazırlığı içindeler. Birincilere verilecek madalya gümüş üzerine 6 gram altın kaplama kullanılarak yapılmıştır. İkincilerin madalyası som gümüş, üçüncülerinki ise bronzdur. İki sporcunun birincilik kürsüsünü paylaşması olasılığına karşı 20 adet yedek altın madalya yapılmıştır.

EN YÜKSEK STANDARDLAR HEDEFLENİYOR

Olimpiyat - 80'nin organizatörleri, Moskova Olimpiyatlarının her bakımdan en yüksek düzeye ulaşacağı inancındalar. Aynı kanı, Olimpiyat hazırlıklarını izleyen uluslararası spor federasyonları ve diğer organizasyon

temsilcilerince de pallaşılıyor. Daha 1978 yılında Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı Lord Killanin, Moskova Olimpiyat Oyunlarının en başarılı Olimpiyat Oyunlarından biri olacağına olan kesin inancını dile getirmişti. Yeni spor tesislerinin yapımı, eskilerinin modernizasyonu, Basın ve TV merkezinin yapımı gibi kapsamlı işleri başarı ile bitiren Organizasyon Komitesi bu övgüyü hakkediyor. Kuşkusuz, bu başarı da Moskovalıların elbirliği ile, olanaklarını sonuna kadar seferber ederek çalışmalarının büyük payı var. Moskova'da Olimpiyatlar nedeniyle yapılan yapılar gerçekten söz edilmeye değer yapılardır. Bu yapıların başında yapımı tamamlanan ve Avrupa'nın en büyük kapalı spor salonu olan çok amaçlı tesis geliyor. Bu salonun 35 - 40 bin kişilik kapasitesi vardır ve 10 dalda karşılaşma yapmaya uygun biçimde yapılmıştır. Oyunlar sırasında salon iki ana bölüme ayrılacak, bir kısmı basketbol karşılaşmaları için kullanılırken öteki kısmında boks karşılaşmaları sürecektir. Bu kapalı salonun tasarımı öylesine yapılmıştır ki, bir kısmında karşılaşmalar sürerken öteki kısımla görüntüsel ve işitsel ilişki olmamaktadır. Bu salona birleşik olarak biri yüzme öteki atlama yarışları için kullanılan iki ayrı havuzdan oluşan ve toplam 15.000 kişilik kapasitesi olan bir kapalı yüzme havuzu da yer almaktadır. Böylesine birleşik ve çok amaçlı bir tesis dünyadaki en gelişkin spor merkezi modelidir.

Son 50 yılda Moskova şehrinin nüfusu 5 kat artarken, spor yapma olanakları 25 kat arttı. Şu anda kişi başına 3.5 m^2 spor alanı düşüyor. 50'nin üzerindeki spor alanında yılda binin üzerinde spor karşılaşması yapılmaktadır. Moskova'da yaşayan 180 Olimpiyat, yüzlerce Dünya ve Avrupa şampiyonu vardır. Moskova'nın SPOR ŞEHRİ adını alması bir rastlantı değildir. Yaklaşık 1500 kapalı salon, yüzme havuzu, yapay göl ve stadyum, 60 açık futbol sahası, 1000 voleybol, basketbol ve tenis sahası Moskovalıların spor yapma olanaklarını artıran nedenlerin başında gelmektedir.

Luzhniki'deki Lenin Merkez Stadyumu'nda aynı anda değişik branşlarda 27 karşılaşma yapılabiliyor. Luzhniki spor sitesine yapılan yeni eklerle site Olimpiyat Merkezi haline getirilmiştir. Lenin Merkez Stadyumu'nun seyirci kapasitesi 103 bin, Dinamo Stadyumu'nun 53 bin, Lokomotiv Stadyumu'nun 37 bindir. Spor sitesindeki tesislerde aynı anda 350 - 400 bin ziyaretçi aynı anda seyir olanağı bulabilecektir. Olimpiyat Köyü dışında 40 bin konuk Olimpiyat sırasında modern otellerde ağırlanabilecektir.

Moskova şehrinin güzel manzaralı yöresi Krylatskoye'de karmaşık teknik ve mühendislik sorunlarının çözümünü gerektiren üç yeni spor alanı yer alıyor. Bu spor alanı, 6000 izleyici kapasiteli kapalı velodromun, kano ve kürek yarışları için 3000 kişilik izleyici kapasitesi olan okçuluk tesislerini kapsıyor ve birçok yıldız karşılaşmalara açık bulunuyor.

Bir diğer önemli tesis ise Tallinn'deki yat merkezidir. Bu merkezin kendine ait Olimpiyat köyü, liman, yat kulübü ve tesisleri her türlü gereksinmeleri karşılayacak düzeydedir. Tesisler yalnızca Olimpiyatlara değil aynı zamanda Tallinn ve genel olarak da Estonya Cumhuriyetinde yat yarışlarının yaygınlaşmasına, ileride yapılacak ülke düzeyinde ve uluslararası karşılaşmalara da cevap verecek niteliktedir.

1980 Olimpiyatları için yeni tesislerin yapımı yeterince erken başlatıldı ve planlı, programlı bir şekilde yürütülerek tamamlandı. Olimpiyatlar için yeni yapılan ya da yenilenen 22 tesisden 11'i Moskova'da 19 Temmuz - 5 Ağustos arasında yapılan 1979 SSCB Oyunlarında /6. Spartakiyadlar/ kullanıldı ve denendi. Spartakiadlara katılan 85 ülkenin 2306 sporcusu, yöneticileri ve delegasyonu tesisleri mükemmel olarak nitelendirdiler. Bu sporcular arasında, atlet Silvio Leonard (Küba), kürekçi Tamas Vilman (Macaristan), diskçi John Powell (ABD) uzun mesafe koşucusu Miruts Yifter (Etiyopya), modern pentatloncu Robert Nightingale (İngiltere), ve halterci Han Gen Si (Kore Halk Cumhuriyeti), gibi ünlü isimler yer alıyordu. Bu spartakiadlarda ilk kez yabancı sporcular da yer aldılar. Bu sporcular için, yalnız spor alanları değil, SSCB oyunlarının kitleselliği, ülkedeki spor anlayışı, oyunlardaki festival havası ve mücadele ruhu da yepyeniydi. Spartakiadlarda yarışan 8338 Sovyet sporcusu, spor kulüpleri düzeyinde başlayan, bölgeler ve Cumhuriyetler çapında sürdürülen yarışmalar sonunda karşılaşmalara katılma hakkını elde etmişlerdi. Her zaman olduğu gibi, bu Spartakiadlarda da yıldız sporcular doğdu. Bunlar arasında 20 yaşındaki güreşçi Mikhail Kharachura - Byelorusya, boksör Kamil Safin - Kazakistan, boksör Suren Kaçaturyan - Ermenistan ve yüksek atlayıcı Yelena Goloborodko - Leningrad yakın gelecekte adlarından çok söz ettirecek sporcular arasında görüldü. Oyunlara katılan 10,000'i aşkın sporcu yüksek dereceler elde ettiler. Spartakiad - 79, Moskova'nın Olimpiyatlara en iyi biçimde hazır oluşunun bir göstergesi oldu. Spartakiadların şeref konuğu, Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkan Yardımcısı Masaji Kiyokowa'nın sözleriyle, Moskova Olimpiyat öncesi sınavını "mükemmel biçimde" verdi.

* * *

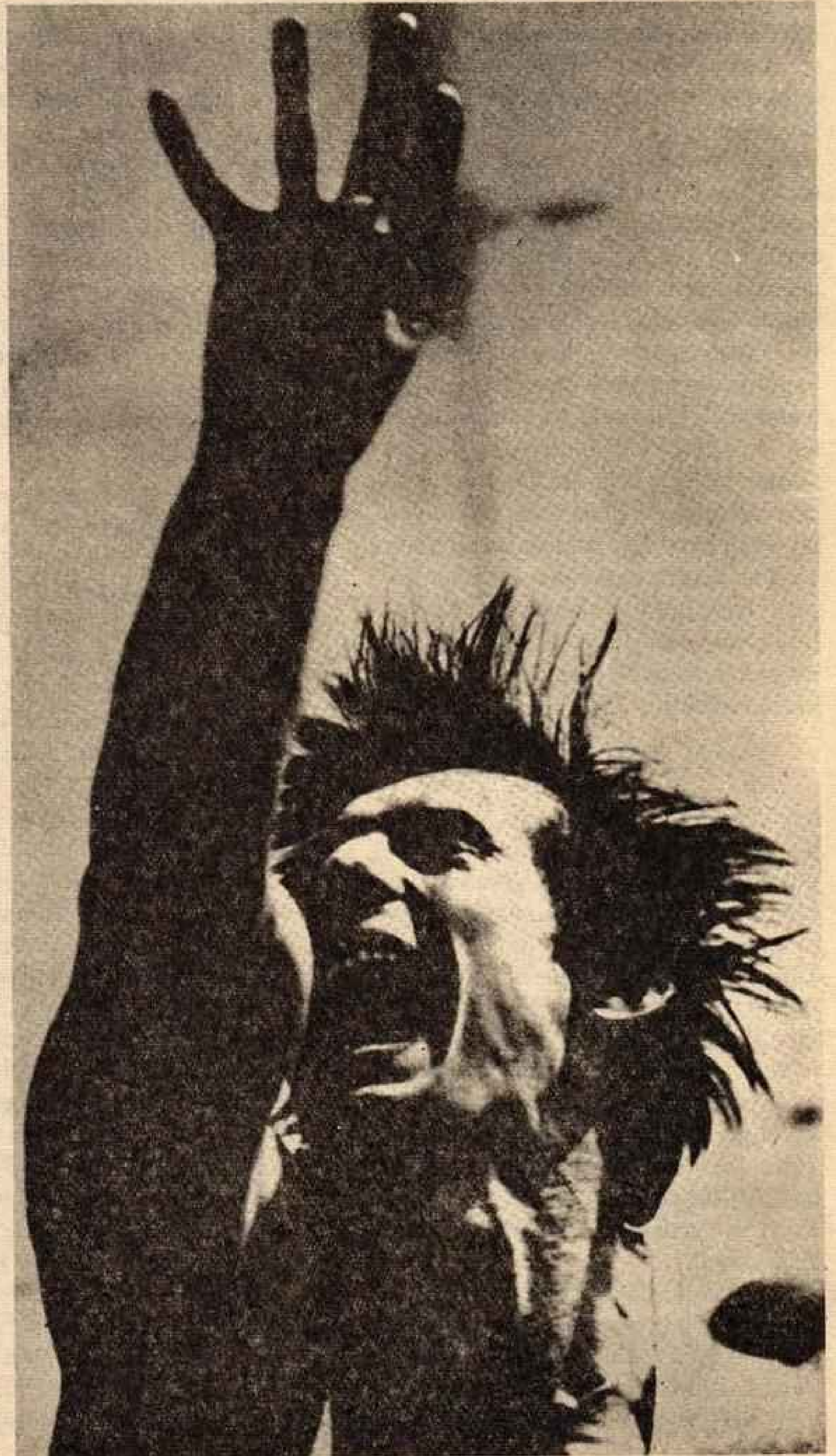
Olimpiyat tesisleri Moskova halkının etkin ve bilinçli çabalarının katkısı ile tamamlanarak Olimpiyatlara katılacak sporcu ve konukların kullanımına hazır hale getirildi. Moskovalılar, olimpiyatların farklı toplumsal sistemlerle yönetilen ülkelerin sporcuları ve halkları arasında bir dostluk, kardeşlik ve karşılıklı anlayış ortamı yaratacağının bilincinde olarak, Moskova Olimpiyatlarının başarısı için biteviye çalıştılar, çalışıyorlar.

Oyunların bitiminde tüm spor tesisleri, yeni yapılan ve yenilenen diğer bütün tesisler, Mosokvalıların ve tüm Sovyet halkının kullanımına sunulacaktır. Çünkü, tesisler Olimpiyatlardan sonra Sovyet halkının yaşam ve çalışma koşullarını yükseltmek, dinlenme olanaklarını geliştirmek amacı ile planlanmıştır. Tüm bu değerler çürümeye terkedilmek ya da kapitalislere kâr sağlamak için değil, Sovyet halkının gereksinimleri ve kullanımı için yapılmaktadır. Onları kullanacak olanlar, emekleri ve alınterleriyle onları üretenlerdir.

Olimpiyatlar dünyada kalıcı bir barışın sağlanması savaşımında vazgeçilmez bir yere ve öneme sahiptir. Olimpiyatlar barış, Olimpiyatlar dostluk, Olimpiyatlar kardeşlik demektir. Ve Moskova Olimpiyatlara hazır, dünyanın dört bir yanından gelecek 12,000'i aşkın sporcuyu ve 100,000'lerce konuğu bekliyor. Hiç kuşkusuz 100,000'lerce insan ülkelerine dönerken Olimpiyatlardaki barış ve dostluk rüzgârlarını da beraber götürecekler.

REKORLARA DOĞRU





Son yıllarda "verim" sporunun, "uzun-süre" sporunun sağlık açısından zararlı olduğu, asıl olanın beden eğitimi (kültür fizik) olduğu savı kimi çevrelerce yaygınlaştırılmakta ve sporun gelişimi bu düşünce ile baltalanmaktadır. Amatör Sporcular Derneği Araştırma Bürosu *tarafından hazırlanan "Rekorlara Doğru" başlıklı bu yazı ile konuya açıklık getirilmeye çalışılıyor.*

Amatör Sporcular Derneği
Araştırma Bürosu

Sayılara bağlı problemleri çözmek genel olarak kolaydır. Ancak sorunun elemanları arasındaki ilişki kesin olarak, sayısal olarak bir ayırım ortaya çıkarmıyorsa o sorunu çözmek zorlaşır. Zor sorunlardan biri de politika çizilirken geniş kitlelere spor olanağı tanımak ile verim sporuna ağırlık verme ikileminden kaynaklanmaktadır. Bir yanda bir ulusun sağlık düzeyini yükseltmekte bir araç olan kitlelerin spor yapması hedefi varken, "uzun - süre" sporu olarak adlandırabileceğimiz daha az sayıda bir sporcu grubuna daha uzun süreli spor olanakları vererek kişisel başarılarını artırmada yardımcı olmak seçeneği spor politikasının en zor sorunudur.

Bir atletin belli bir dereceye ulaşabilmesi için, içinde bulunduğu olanaksızlıkları aşması ve yavaş yavaş kendini tanıması gerekmektedir. Böylece gelişmeler başarıları doğuracaktır. Spor alanlarındaki ilk başarısını gözleyemiyen bir sporcu önündeki daha ileri boyutlardaki derecelerin hayallerini kuramaz, çalışmalarını yönlendiremez. Önünde olanaksız olarak gözükeni başarabilme ümidi arzusu ancak bir adım ileri atılınca ortaya çıkar.

Aşılan bu ilk basamak rekorlara giden ilk adımdır. Artık ortaya çıkan amaç, spora başlanan ilk andaki sağlıklı olma hedefini aşmıştır. Sorunların çözümü değişmiştir ve bundan sonra neyin geleceği de belirsizdir. Fakat bir önceki durum ile içinde bulunulan durum arasında farklılıklar olmasına karşın, mantıkta bir değişiklik yoktur, bir önceki duruma karşın ilerisi için çalışma olağanlaşmıştır. Bu nokta önemlidir çünkü günümüzde sağlık sporu ile verim sporu karşılaştırılmakta ve rekorlara giden bir çalışmanın zararları üzerine söylevler verilmektedir. Bu görüş sadece yanlış değildir, aynı zamanda spor açısından zararlıdır. Sağlıklı bir yaşam açısından sporun yaygınlaştırılması çalışmalarının yoğun bir çaba olduğu günümüzde rekorlara giden basamaklar zincininin üst halkasını koparmak sporun yaygınlaşması açısından zararlıdır. Pierre de Coubertin'in bir sözünü anımsamakta yarar vardır, "100 kişi sağlığı için kültür fizik çalışmalarına başlayabiliyorsa bunlardan 50"si sporcu olur ve bu 50 kişiden ancak 5'i olumlu bir sonuca ulaşabilir."

Burada, modern olimpiyatların kurucusu sorunun sadece bir kısmını aydınlatıyor. Valeri Borzov ise şu noktaya parmak basmaktadır; "sporcu rekor kırma için bir çalışmaya girerken kendisini tanıma olanağını bulur, yalnız bu nokta önemli bir hedef değil midir?" Bir diğer önemli nokta da, sporcuyu rekorlara giden yoldan alıkoymak o kişiyi ilerlemekten, geleceğe dönük çalışmalardan alıkoymaktır, gelişmeyi reddetmektir.

Yukarıda belirtilen konulardan da daha önemli, sorunun çözümleyici yanı, görünmeyen fakat bilimsel yönüdür. Sporcunun karşılaşmalarda, yarışmalarda kritik noktadaki yüklenmesinin sağlığa en ufak bir zararı yoktur. Yeterli çalışmayı yapmamış bir kişinin 100 metreyi 12 saniyede koşma girişimi, Valeri Borzov'un rekor koşmasından daha tehlikeli olduğu söylenebilir. Bir doktor, sporcuyu yarış koşmaktan, sağlığı için tehlikeli olduğu için değil, o anda hazırlıklar yeterli olmadığı için, men edebilir.

Bütün bunlara karşın, rekorlara giden spor çalışmalarının zararlı olduğu düşünceleri hala nasıl ortaya atılmaktadır?

Yanıltıcı görüşün kaynağı genel olarak kimi atletlerin çalıştırıcıların hatta kimi doktorların rekorlara giden yolda bazı uyarıcıları kullanmalarıdır. Uyarıcıların başlıca özelliği kişinin organizmasını aşırı derecede, kapasitesinin üzerinde kullanma yeteneği vermesidir ki bu sporun asıl amacına —kişinin çalışmalarını öz kaynakları ile sürdürmesi ve bu kaynaklarını ilerletmesi, geliştirmesi— ters düşer.

Uyarıcılar ile mücadele çok karmaşık yapıya sahip zor bir uğraşıdır. Her geçen gün yeni bir uyarıcının kullanımı devreye girmekte ve zararlar uzun bir kullanım süresi sonunda belirmektedir. Aynı zamanda, anaboliz steroid gibi uyarıcıların alınıp alınmadığı da pek kolay anlaşılamamaktadır. Yapılan labaratuvar araştırmalarının sonuçları ancak 96 saat sonra alınabilmektedir. Montreal Olimpiatlarında kimi araştırmalar ancak oyunlar sona erdikten sonra sonuca ulaşabilmişlerdi. Bu nedenle Sağlık Komitesi ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi yönetimi 1980 Moskova Olimpiyatlar Organizasyon Komitesinden yapılan araştırmaların sonuçlarının, en geç oyunların son günü alınabilecek bir şekilde yapılmasının planlanmasını istemiştir.

Uyarıcılar sorunu gerçekten üzerine önemle eğilinmesi gerekli bir konudur. Özellikle yüzme, cimnastik, buz pateni gibi sporcuların çok küçük yaşta olduğu spor dallarında sorun çok daha acildir. Küçük yaştaki sporcular dıştan gelecek her türlü etkiye hassas ve açıktırlar ve o yaştakilerin sağlıkları en üst düzeyde bir korunmaya gereksinim gösterir.

Herşeye rağmen yine de sorunu fazla abartmamak gerekir. Sorunun olumsuz bazı yönlerinin bulunmasına karşın sporun kuralları ve düzeyi değişmemektedir. Bu kurallara bağlı kalındıkça, hiçbir çaba —olanaksız, başarabilme çabaları dahi olsa— kişinin sağlığına zarar vermez çünkü o kişi bedenini o tür zorluklara hazırlamıştır. Hiçbir rekor gökten inmemiştir. Başarı, yıllar süren çalışmanın, geliştirilen yeteneklerin ve kolaydan zora çözülen bir dizi sorunun aşılması ile doğal olarak kazanılır.

Bilim aynı zamanda kırılan rekorların, genelde yarışma sporunun sporcunun sağlığına en ufak bir zarar vermediğini kanıtlamıştır. Son yıllarda gelişen çalışma yöntemleri, yardımcı sağlık ölçüm aygıtları, sporcuyu sürekli denetim altında tutan doktor, çalıştırıcı ve diğer sağlık görevlileri verim sporlarının sağlığa zararlı değil yararlı çalışmalar olduklarını kanıtlamışlardır.

Şurası gerçektir ki rekor kırabilme pek az kişinin ulaşabileceği bir noktadır. Genel olarak rekorların sahipleri üstün niteliklere sahip kişilerdir. Ancak geniş kitlelerin uygulamasının amaçlandığı spor çalışmaları olağan kişileri kapsamaktadır. Önemli noktada budur ve şu yanlış yapılmamalıdır. Herkes için spor yararlıdır. "Verim sporu, başarı yolundaki uzun-süre sporu zararlıdır." Soruna bu açıdan bakmak zararlıdır, ilerlemeyi reddetmektir.

GENÇLİK VE YÖNETİM

Prof. Dr. Veli LÖK



Yüksek öğrenim gençliğinin sorunlarının can güvenliği ve öğrenimin devamından sonra en yoğun bölümünü yönetime ilişkin olanları oluşturur. Öğrencinin gerçekten haklı akademik ve yönetsel isteklerinin gözönüne alındığı, yönetimle öğrenci arasında iyi bir ilişkinin (diyaloğun) kurulduğu üniversitelerde öğrenci olayları büyük oranda azalmakta, öğrenimin düzenli sürmesi mümkün olmaktadır.

Aslında, kendi kendini yöneten (özerk) kurumlar olan üniversitelerde, "kendi kendini yönetim" olarak isimlendirilen demokrasinin yerleşmesinin doğal ve gerekli olmasını düşünmek demokratlığın ilk basamağıdır. Demokrasi, diyaloğu kurumlaştırır, iyi niyetlere bağlı olmaktan çıkararak güçler dengesinin oluşmasıyla anlaşmanın zorunlu koşulu kılar. Bunun sonucu olarak sürtüşmeler, toplumsal patlamalar ortadan kalkar. Demokratikleşme olmaması halinde ise kararlar daima yönetimi elinde bulunduran katmanın lehine çıkacağından, veya en azından çoğunlukla bu katmanın sorunlarını çözecek şekilde çıktığından, yönetimde ağırlığı olmayan katmanların (öğrenci, asistan, memur, işçi) sorunları birikir. Bunun en güzel örneği Fakülte Kurullarında öğretim üyelerinin özlük haklarına ilişkin kararlar hemen daima bir oturumda çözümlenirken, diğer kesimlerin sorunlarının günlerce, aylarca gündemde kalması, bazen de gündemden düşmesidir. Sorunları bir türlü çözümlenmeyen, biriken bu kesimler arasında patlamaların olması doğaldır. Bu olaylardan sadece öğrencinin sorumlu tutulması haksızlıktır. Özerk, yani kendi kendini yöneten ve denetleyen üniversite yönetiminin "Demokratik" olması gerekir. Nasıl devlet idaresinde çağımızın en iyi yönetim şekli olarak Demokrasiyi öneriyor ve bunu savunuyorsak, kendi kendini yönetmek isteyen üniversiteler için de aynı şeyi savunmamız normal mantık gereğidir.

Demokratik yönetimlerde, toplumu oluşturan kesimler sayılarına uyan oranda yönetimde ağırlık sahibidirler ve bu ağırlıklarını oylarıyla sağlarlar. Bu yönetimlerde çoğunluğun azınlığı ezmemesi için temel haklar yasalarla güvence altına alınmıştır.

Çoğunlukla iyi öğrenim görmüş bireylerin oluşturduğu, üniversitelerde, demokratik yönetimin daha kolay gerçekleşebileceği akla gelir. Ancak, bunca uğraşıdan sonra yurdumuzdaki üniversitelerde demokratik yönetim henüz kurulmamış olduğu gibi bilinçli veya bilinçsiz buna engel olmaya çalışan güçler de vardır. Bu güçler hem üniversite içinde hem de üniversite dışındadır. Sorunların çözümüne çok önemli katkılarda bulunacak "Üniversitede demokratikleşme"nin gerçekleşmesini devamlı engellemektedirler.

Üniversitelerde, ne "asıl demokrasi"de olduğu gibi kararların tüm kesimleri oluşturanlar tarafından alınması, ne de "temsili demokrasi"de olduğu gibi karar organlarının üniversiteyi oluşturan kesimlerce seçilmesi durumu vardır. Üniversitelerde gerek seçme gerekse seçilme hakkı yalnız öğretim üyelerine ait olup demokrasinin varlığından hiçbir şekilde sözedilemez. Yani kısaca üniversitelerde demokrasi yoktur. Ancak, bu durum devamlı olarak kamuoyundan gizlenmekte, yalnız öğretim üyelerinden oluşan kurulların parmak hesabı ile aldığı kararlar demokratik gibi kabul ettirilmeye zorlanmaktadır.

Avrupa'da ve ülkemizde 1968'de başlayan öğrenci olayları, bir taraftan mezun olan öğrencinin iş güvencesizliğine, diğer taraftan üniversitede demokratikleşmenin olmamasının getirdiği çözümsüzlüğe dayanıyordu. Ancak, olaylar hemen uluslararası kapitalizmin ajanları tarafından kışkırtılarak yörüngesinden çıkartıldı. Bu kışkırtmalarla yaratılan aşırı öğrenci olayları ile bir taraftan kapitalizmin çözümsüzlüğünün getirdiği işsizlik gözlerden gizleniyor, diğer taraftan işçi ve emekçilerin özenle korumaya çalıştığı demokrasinin sınırları daraltılmak için fırsat yaratılıyordu. Fransız öğrenci lideri Jon Bendit'in onaylarda sağladığı aşırı ünü sonradan kovboy filmi artistliğinde kullanması üzerinde ibretle düşünülmesi gerekli bir olgudur. Ancak, bu ülkelerdeki demokrasi güçleri, sonradan birçok çarpıklıkları giderdi ve iş güvencesi için çözüm getirilememekle beraber üniversitede demokratikleşme konusunda önemli adımlar atıldı.

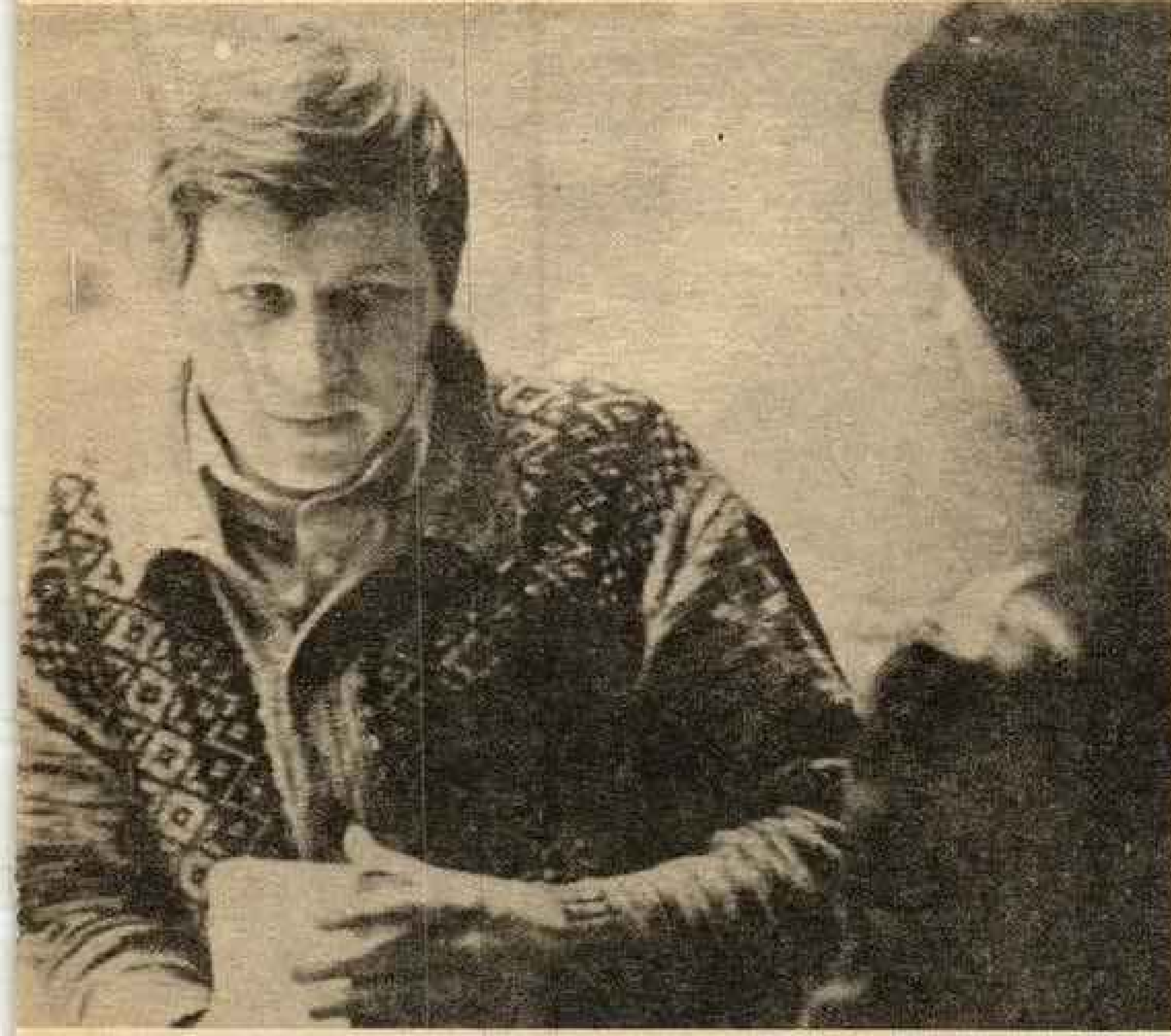
Avrupa üniversitelerinde çıkan kargaşalıkların durulmasında yasaklayıcı ve zorlayıcı yasaların çıkarılması değil, öğrencilerin birçok şikayetlerinin giderilmesi yanında, kısaca "yönetime katılma" olarak özetlenen demokratik üniversite yönetiminin kurulmasının önemli etken olduğu zaman içinde daha iyi ortaya çıkmıştır.

Nitekim Belçika Serbest Üniversitesi Rektörü Andre Famotte 8.11.1971'de "Üniversite öğrencilerinin yönetime katılmaları" konulu üniversitemizde verdiği konferansta, 1969'dan itibaren öğrencilerin yönetime etkili bir şekilde katılmaları ile birçok sorunun kolayca çözüme bağlandığı ve üniversite öğretiminde önemli reformlar yapılabildiğini içtenlikle duyurmuştu.

1970'de Almanya'nın Hessen eyaletinde Üniversiteler ve Yüksek Okullar için çıkan yasa incelenirse, yasayla, üniversiteyi oluşturan grupların oy hakkına sahip ve ayrıca bir değer taşıyabilecek oranda üniversite yönetimine katılabildiğini görüyoruz. Şöyleki:

Karma kurullar: 27 öğretim üyesi, 27 asistan, 27 öğrenci ve 9 diğer üniversite personelinden oluşur.

Senato : Rektör yardımcısı, Fakülte Dekanları, Tıp Fakültesi Prodekanı, 6 Asistan ve 6 öğrenciden oluşur. Rektör istediği toplantıya girer.



Fakülte Kurulu : Profesörlerin hepsi bu kurula girmektedir. Profesörlerden başka Doçentler, öğrenciler, asistanlar 5:1:3:1 oranında bu kurullara katılırlar. Üniversitenin yönetim personelinden 1 kişide bu kurulun üyesidir.

Ayrıca personel, bütçe, araştırma, kütüphane ve öğretim işlerini yöneten devamlı komisyonlarda birlikte yönetim kuralı benimsenmiştir. Örneğin; öğretim komisyonunda dekan, 1 öğretim üyesi, 2 asistan ve 2 öğrenci bulunur.

Ayrıntıları ile bildirdiğimiz "Demokratik Yönetim" örneklerinin dünyanın birçok üniversitesinde de benimsendiğini bilmekteyiz. Diğer bir örnek olarak Fransa'daki yönetime katılma durumunu özetleyelim:

Fransa'da Üniversite Konseyi, Profesörlerden oluşmaktadır. Bu profesörleri üniversite kendi seçmez, Bakanlık atama yapar. Üniversite konseyinin eğitimde etkinliği yoktur, para, araç, gereç gibi yönetim etkinliği vardır.

Bölüm Konseyi ve sınıf konseylerinde 1/3 öğrenci temsilcisi, 1/3 asistan ve yardımcı asistan temsilcisi, 1/3 profesörler temsilcisi bulunmaktadır.

Bölüm Konseyi ve Sınıf Konseylerinin seçimleri ayrı ayrı yapılır. Öğrenciler kendi temsilcilerini sendika aracılığı ile seçerler. Temsilcilerin konseye seçilebilmesi için katılımın % 50'yi geçmesi gerekir. Seçimlere katılım % 50'yi geçmezse konseye öğrenci temsilcisi seçilemez. Asistan ve yardımcı asistan temsilcileri aynı prensiplerle kendileri tarafından seçilirler. Profesörlerin temsilcileri profesörler arasından kendileri tarafından seçilir. Bölüm ve Sınıf Konseylerinin eğitime ilişkin idari ve bilimsel tüm kararları alma yetkisi vardır.

Şimdiye kadar çıkan üniversite yasalarında ülkemizde etkin bir şekilde yönetime katılmanın gerçekleşemediğini görmekteyiz. Fakülte Kurullarına ancak bir asistan ve bir öğrenci temsilcisi katılmaktadır. Bu temsilcilerin de ancak asistan veya öğrencileri ilgilendiren konularda gerekirse dinlenilmek üzere kurullara çağrılabileceği bildirilmekle "sözde yönetime katılma" olduğu açıktır. Kanımızca yönetime katılmanın ülkemizde gerçekleşemeyişinin ana nedeni, gerek üniversitelerce, gerek siyasi iktidarlarca "yönetime katılma"nın "yönetimin elden kaçırılması" gibi görülmesindendir. Burada öğrenci kesiminden gelen, sağlıksız siyasal görüşlerin ortaya çıkardığı ölçüsüz eylemlerin de ürkütücü rolü yadsınamaz. Üniversite öğrencilerinin kendi sorunları sanki bitmiş gibi ülke sorunlarını üniversite sınırları içinde çözmek istercesine koydukları birçok sağlıksız eylemler demokratik üniversiteye karşı çıkmak isteyen geri güçlere daima yardımcı olmuştur. Bu ölçüsüz eylemleri ortaya çıkarmakta işbirlikçi kapitalizmin ajanlarının rolleri mahkemelerce sabitleşmiştir. Bu ve başka nedenlerle demokratik üniversitenin gerçekleşemeyişi üniversiteleri kısır döngüye sokmuştur. CHP ağırlıklı hükümetin getirmiş olduğu üniversiteler yasa tasarısında da yönetime katılmanın prensip olarak benimsendiği belirtilmekle beraber yönetime katılma şekil ve oranının üniversiteler arası kurula bırakılması olumsuz bir kurnazlıktan başka bir şey değildir. Nitekim Üniversiteler arası kurulun hazırlamış olduğu üniversiteler yasa tasarısı yönetime katılma yönünden önceki yasaların tüm olumsuzluklarını taşımaktadır. Bu tasarıdaki 10'cu maddeye göre "Fakülte Kurulu, öğretim yardımcıları ve öğrencilerle ilgili kurullarda ve gereken hallerde, fakülte kurulu karar verdiği takdirde, usulune göre seçilmiş bir öğretim yardımcısı temsilcisi ve bir öğrenci temsilcisini kurulda dinleyebilir" şeklinde karar almıştır. Esas olan bu önerinin yanında diğer bir öneride ise fakülte kuruluna bir öğretim yardımcısı ve bir öğrenci temsilcisinin oy hakkı ile katılabileceği, ancak bunların ancak kendilerini ilgilendiren konularda kurula katılabileceği" belirtilmektedir. Fakülte yönetim kurullarında ise bir öğretim yardımcısı ile bir öğrencinin kurulun üyesi olduğu belirtilmektedir. Senatoda ise öğretim üyesi yardımcısı ve öğrencilerin temsil edilmeleri kabul edilmemektedir.

Aslında, Demokratik yöntemlerle seçilmemiş (üniversiteyi oluşturan tüm katmanların katıldığı) profesörlerden oluşan öğretim üyelerinin katıldığı üniversitelerarası kuruldan böyle bir tasarının çıkması doğaldır. Konuyu çözmek isteyen iktidarların kendi yasa teklifleri içinde çağdaş demokratik üniversite ilkelerini getirmeleri şarttır. Bu ilkelerin hükümetlerin yasa tasarılarında yer almayıp, üniversitelere bırakılması sorumluluğu üniversitelere yüklemekten daha öteye geçmez. Demokratik üniversite yönetiminin kurulmasına esas olan yönetime katılma etkin olarak sağlanmadıkça üniversitelerdeki huzursuzlukların ortadan kalkmasının olanaksız olduğu artık anlaşılmalı ve yeni üniversiteler kanunlarında bu önemli eksik mutlaka giderilmelidir.

YÖNETİME KATILMA ÖNERİMİZ

Bütün Kurullarda :

3 birim öğretim üyesi (Profesör ve Doçent)
1 birim asistan
1 birim öğrenci
1 personel temsilcisi

Örnek :

50 kişilik kurulda: 30 öğretim üyesi, 10 asistan, 10 öğrenci, 1 personel temsilcisi

20 kişilik senatoda: 12 öğretim üyesi, 4 asistan, 4 öğrenci, 1 personel temsilcisi

* * *

25 Haziran 1960 Tonguç'un ölüm günüdür. 1897 yılında Silistre'de başlayan bir yaşam 63 yıl sonra Ankara'da noktalandı. Kısa ömrünü yapıcılığın ve yaratıcılığın bir sembolü olarak tamamladı. Yaşadıkça gelişen, değişen ve çevresini değiştiren Tonguç; etkinliğini, geleceğe olan inancını hiçbir zaman yitirmedi.

Gerici karanlık güçler 1950 yılında Tonguç'u bir öğretmenine armağan ettiği bir kitap yüzünden suçlamış, yargılamıştı. Tonguç'u saygıyla anarken bugün bir belge niteliği taşıyan savunmasını aynen yayınlıyoruz.

Tonguç 1980'lerin faşist baskı ve terörüne, kitap düşmanlığına yetişemedi. Ama o, biz öğretmenlerin yıllardır yaşadığı bu dramı sanki 30 yıl önce kendi benliğinde duyarak savunuyor özgür düşünceyi, uygarlığı, bilimi.

Tonguç'un savunması bizim savunmamızdır.

* * *

TONGUÇ, İsmail Hakkı

Öğrenimini İstanbul Öğretmen Okulu ile Almanya'da Ettlingen Öğretmen Okulu, Karlsruhe Güzel Sanatlar Okulu ve Leipzig Elişleri Öğretmen Okulunda yapmıştır. 1922'den 1926'ya kadar Konya, Ankara ve Adana Öğretmen Okullarında Resim-İş öğretmeni olarak çalışmış, 1926 - 1935 yıllarında Maarif Vekâleti Pedagoji Müzesi Müdürlüğünde bulunmuş, 1936 - 1946'da İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış, 1947 - 1948'de Talim ve Terbiye Heyeti Üyeliğine nakledilmiş, 1948 - 49 yılında Resim öğretmeni olarak Ankara Atatürk Lisesi'nde vazife görmüş, bu tarihten sonra vazifesinden alınmıştır. Muhtelif pedagoji kitaplarının yazarıdır. Tonguç, Türk İlköğretiminin reformcusudur. İlköğretim Türkiye' de pek ihmal edilmişti. 1943'de 40.000 köyün 35.000'i okulsuzdu; halkın % 80'i okur-yazar değildi; 70.000 ilkokul öğretmenine ihtiyaç vardı.

Bu duruma göre öğretmen yetiştirme meselesi ilköğretimin ana problemini teşkil ediyordu. Tonguç, buna çare olarak köy enstitülerini kurmayı buldu. Bu ülkü alevlendi, 1940 yılında Milletvekilleri tarafından Köy Enstitüleri kanunu kabul edildi.

İkinci Dünya Savaşı (Türkiye tarafsızdı) sırasında Tonguç'un idaresi altında 21 Köy Enstitüsü kuruldu. Bu Enstitüler için 7.000 bina yapıldı, hepsi su, elektrik tesisleri, atölyeler, fırınlar, sinemalar vs. ile donatıldı. Birer modern köy gibi olan bu kurumlar oralarda çalışan öğretmenlerle öğrenciler tarafından inşa edildiler. Her Enstitüye 500 - 1000 dönüm arazi tahsis olundu. Bu arazi öğrenciler tarafından işleniyor, elde edilen mahsul onların ihtiyacına sarfediliyordu. Her Enstitüde 800 - 1000 öğrenci ve öğretmen vardı ve bunlar bir kooperatif teşkil ediyorlardı. Enstitülere beş yıllık köy ilkokulunu bitiren müsait çocuklar alınıyor, beş yıllık bir öğrenimden sonra köyler için kız ve erkek öğretmenler yetiştiriliyordu. Enstitülerin öğretim programlarına göre çalışmalar kültür derslerine, ziraata ve teknik faaliyete ayrılıyordu. Çalışma zamanının % 50'si kültür dersleri, % 25'i ziraat, % 25'i teknik faaliyetlerle geçiyordu. Öğrenciler nazari bilgilerden çok pratik işleri, maharet isteyen hünerleri öğreniyorlardı. Enstitü çalışmalarına nazari alanda ünlü pedagog Pestalozzi ile ileri fikirli modern pedagoglar önderlik ediyorlardı. 1946 yılına kadar Köy Enstitülerinde kız ve erkek 16.000 öğretmen hazırlandı.

Devlet, köye tayin edilen her öğretmene bir ev, atölyesi de bulunan bir okul binası, geçimine yetecek kadar arazi tahsis ediyordu. Öğretmen bu araziyi öğrencileri ile beraber işliyor, elde edilen mahsulden türlü ihtiyaçları için faydalanıyordu. Köy Öğretmeni sadece çocuk okutmakla yetinmiyor, aynı zamanda köyde bir halk eğitimcisi gibi çalışıyor, yetişkinlerin uyandırılmalarını da iş ediniyor ve onlara sıhhatte oldukları günlerde olduğu gibi hastalandıkları zaman da yardım ediyordu. Kısacası köy öğretmeni, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yenileşmesi için bir akıncıydı.

NOT : Bu yazı İsviçre'de (A. Francke AG. Verlag - Bern) yayınevi tarafından 1952 yılında 3 cilt olarak neşredilen (Lexikon der Paedagogik = Pedagoji Ansiklopedisi) adlı eserin 3'üncü cildinin 455'inci sayfasından alınmıştır.

Bu ansiklopedi milletlerarası ün yapmış 500 bilgin, pedagog ve bilim kurumu tarafından meydana getirilmiştir.



TONGUÇ DAVASINI SAVUNUYOR...

28 - Haziran - 1950

Eski İlk Öğretim Genel Müdürü
Ankara Atatürk Lisesi Öğretmeni

Hakkı Tonguç

1943 yılında İlk Öğretim Genel Müdürü bulunduğum sırada Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğretmenlerinden Tarımbaşı İzzet Palamar'a hediye ettiğim (Fontamara) adlı kitap yüzünden suçlandırılmak istenildiğini Bakanlık Disiplin Komisyonunun 5.4.1950 tarih ve 24 sayılı kararını okuyunca anladım.

Adı geçen komisyon kararında (Bu olayda adli bakımdan işlem yapılmasını gerektirebilecek bir cihet görmemekte), yalnız disiplin bakımından bir karar ittihazı için 788 sayılı kanunun 53'üncü maddesi gereğince evrakı Danıştay'a göndermeyi uygun gördüğünü açıklamaktadır.

Bu durum karşısında savunmamı, İlköğretim Genel Müdürlüğünün teklifinde geçen (adli bir suç işlememekle beraber bir öğretmene hediye edeceği kitabı seçmek hususunda gereken titizliği göstermediği ve böyle bir kitabın Enstitü çevresinde yapabileceği menfi tesiri göz önünde bulundurmadığı ve binnetice bu kitabı iyi niyetle vermediği) yolundaki hükmü nazarı itibara alarak yapmak zorunda kalacağım. Yalnız bu mesele sadece şahsımı ilgilendiren bir iş olmadığı, kitap gibi kutsal değere karşı gösterilen bir tepkiyi ifade ettiği ve hiçbir suretle tahrif edilemiyecek yazılı vesika mahiyetinde bulunan kitabın bile günlük bayağı politika uğruna nasıl alet edilmek istendiğini gösteren bir olay olduğu için savunmam sırasında bunun sebeplerini de anlatmaya çalışacağım.

Şöyleki:

I. (Fontamara) adlı kitabın yazarı, faşizm idaresi devrinde İtalyan köylüsünün feci durumunu ve bilhassa bu idareden köylülerin çektiklerini roman şeklinde anlatmakta, roman tekniğinin icabı olarak eserinde geçen köylü, şehirli, memur... vs. tiplerini kendi seviyelerine, zihniyetlerine göre konuşturarak faşizm aleyhtarlığı olan ana fikrini usta bir sanatkâr sıfatı ile anlatmaktadır. Fontamara bu bakımdan başarı kazanmış, edebi değer taşıyan bir kitap olduğu için birçok kültürlü milletlerin dillerine tercüme edilmiştir. Bilim ve edebiyat eserlerine karşı pek titiz davranan milletler bu eseri tehlikeli bulsalardı veya sanat bakımından değersiz addetselerdi, kendi dillerine asla çevirmezlerdi.

II. Fontamara adlı kitabın değeri Milli Eğitim Bakanlığımızca da takdir edilmiş olacak ki, bu Bakanlığın en selâhiyetli organı olan Talim ve Terbiye Dairesinin 14.8.1945 tarih ve 2/1789 sayılı kararına dayanılarak Bakanlıkça satın alınmış, bütün yurttaşların faydalanabilmeleri düşüncesi ile genel kitaplıklara gönderilmiştir. Türkiye'de mevcut ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı her kitaplığın demirbaş defterinde bu kitabın adı yazılıdır. Eser okuyucuların emirlerine amade bulundurulmaktadır. Tarafımdan bir öğretmene hediye edilen kitap işte budur. Aynı Bakanlığın muhtelif dairelerinde vazifeli bulunan ve bu kitabın etrafa yayılmasında rol almış olan memurlardan bir tanesinin bunu bir öğretmene hediye ettiği için suçlandırılmaya kalkışılması işin içinde nasıl kötü bir niyetin gizli bulunduğunu açıkça göstermektedir.

III. İlk Öğretim Genel Müdürlüğünde bulunduğum yıllarda (1936 - 1946), memleket içinde yaptığım tetkik ve teftiş gezilerinde vazifesinde olağanüstü başarı gösterdiğine iş başında şahit olduğum öğretmenleri teşvik ve taltif maksadı ile onlara yanımda bulunan kitaplardan

bazılarını verirdim. Bu gibi öğretmenlere bazen de daireye herhangi bir iş için geldikleri sırada yine aynı maksatla kitaplar hediye ederdim. Bunu onlara başka türlü taltif imkânını bulamadığım ve öğretmen olmaları dolayısı ile değerli kitaplardan hoşlandıkları için yapardım. Hareketimin günün birinde Milli Eğitim Bakanlığı gibi kitap yaymak ve okutmak vazifesi ile mükellef bir Bakanlığın velevki bir tek Genel Müdürü tarafından suç telâkki edilebileceği hiç aklımdan geçmezdi. Talebelik zamanımdan itibaren gerek memleket içinde gerek dış memleketlerde kendilerinden feyz aldığım öğretmenlerimden bu örneği, yani başarılı kimselere kitap hediye etme misâlini öğrenmiştim.

IV. Öğretmenlere hediye ettiğim kitapların başına birkaç cümle yazarak onları bu suretle işlerine daha çok bağlamayı memleket hesabına bir kazanç telâkki ettiğim için köyleri iyi tanıyan ve tarım işlerinde büyük başarılar gösteren öğretmen İzzet Palamar'a verdiğim kitaba da iyi niyetle bazı cümleler yazmıştım. O sözlerim ve kitabın mahiyeti hakkında yukarıda belirtilen hususlar tahmin edilerek bu işi kötü niyetle yaptığım ileri sürülmekte bu yüzden hakkımda disiplin bakımından bir karar ittihazı istenmektedir. Şimdi bunun sebeplerine geçiyorum :

Duyduğuma göre Fontamara adlı kitabı öğretmen İzzet Palamar'ın Enstitüde bulunan hususi odasındaki kilitli dolabını kırarak çalan ve eski Maraş Milletvekili Emin Soysal'a veren bir hırsız vardır. Kanaatımca bu hırsız, 1946 yılından sonra Eğitim Bakanlığı yapmış olan Reşat Şemsettin Sirer, Tahsin Banguoulu ve Emin Soysal hesabına onların muvafakatı ile iş gören biridir. Köy Enstitülerinin bağlı bulunduğu İlköğretim Dairesinin başında bulunan Genel Müdürün bu müesseseleri kitap hırsızlarından koruması vazifesinin icabı iken bu nokta üzerinde durmayışı dikkate değer bir olaydır. Vazife telakkisi normal olan her insanın her şeyden önce bu olay üzerinde durarak idaresinde bulunan müessaselerin şeref ve haysiyetini koruması en tabii icablardan sayılır.

Fontamara adlı kitabı Genel Müdürün de ilgisizliği yüzünden çaldırmak sureti ile eline geçiren Milletvekili, bu eserin muhtelif sayfalarından seçtiği işine yarayacak cümleleri yanyana getirerek (köylü-şehirli ayrılığı ve hükümet alayhtarlığına dair ihtilâlci fikirler ve telkinler bulunduğu) intibaını verecek bir sözlü soru düzenliyerek bunu Müyük Millet Meclisine intikal ettirerek Milli Eğitim Bakanından cevap istiyor. Gene işittiğime göre bu düzme soru o zamanki Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu'nun evinde tertip ediliyor. Veya bunun üzerinde konuşuluyor. Bakan, Meclisde Milletvekili ile beraber kararlaştırdıkları cevapları vererek hakkımda tahkikat açtırıyor. Sonunu beklemeden mevcut kanunlara aykırı olarak şahsi bir emri ile beni Talim ve Terbiye Heyeti üyeliğinden ayırarak Ankara Atatürk Lisesi öğretmenliğine nakledityor.

Milli Eğitim Bakanlığı mevkiine kadar yükselmiş bir kimsenin değil Fontamara gibi, herhangi bir kitabın sayfalarından çıkarılarak maksadı mahsusla yanyana getirilecek cümlelerin her manaya çekilebileceğini takdir edemeyişi hüzün ve esefle karşılanacak bir keyfiyettir. Üniversite kadrosunda doçent sıfatını almış, dil bilgini geçinen Tahsin Banguoğlu'nun bunu idrak edemiyecek bir durumda olduğunu sanmıyorum. Böyle olunca nasıl maksatlı bir düşünce ile hareket ettiği kendiliğinden meydana çıkar.

Bakanlık makamına kadar getirilmiş, Milletvekili sıfatını takınmış yukarıda adları açıklanan kimselerin böyle hareket etmelerinin sebeplerini de kısaca izah edecek olursam meselenin mahiyetini daha iyi aydınlatmış, hakikatın meydana çıkmasına yardım etmiş olurum.

Reşat Şemsettin Sirer ile Tahsin Banguoğlu yıllardanberi Milli Eğitim Bakanı olmak ihtirası ile yanıp tutuşan haris, anormal kitap ve fikir hürriyeti düşmanı politikacılardır. Bu tıynette olan eski bakanlar, emellerine normal ve müspet yoldan yürümekle erişemiyeceklerini kestirdikleri için başkalarını lekelemek, onların başarılı işlerini iftira ve uydurmalarla çürütmek yoluna sapmışlardır. Bu düşünce ile ellerine alarak kirletmek istedikleri işler arasında bilhassa benim İlköğretim Genel Müdürü bulunduğum yıllarda bütün milletin elbirliği ile gerçekleştirilen Köy Enstitüleri ve köy okulları meselesi de vardı. Onlar bu kurumları ve onların mensubu bulunan öğretmen ve öğrencilerin en iyilerini yani çok okuyan ve iyi düşünebilen, kafası işleyenlerini türlü iftiralarla lekelemeye yeltenmekte asla çekinmediler. Beni onların koruyucusu sandıkları için en ağır saldırışlarını şahsıma karşı çevirdiler. Saldırışların pek çok misallerini vermek mümkündür. Burada birkaç tanesini açıklamakla yetineceğim:

1- 1946 seçimlerinden sonra kurulan Recep Peker kabinesinde Milli Eğitim Bakanı olan yukarıda karakteri kısaca belirtilen Reşat Şemsettin Sirer ile işbirliği yapamıyacağımı Başbakanın Mecliste okuduğu beyannamedeki sözlerinden kestirdiğim için vazifemden ayrılmama müsaade etmesini Bakandan rica ettim. O, (ben meslek efkârı umumiyesi huzuruna ne yüzle çıkarım, böyle şey olmaz, beraber çalışacağız) dedi. Çok geçmeden bazı milletvekilleri ile el birliği ederek Büyük Millet Meclisinde aleyhime tertipler kurmaya çalıştığını hissettim. İlk dileğimi kendisine tekrarladım. Bu defa (kardeşim, senden Talim ve Terbiye heyeti üyesi olarak istifade edeceğiz, öğretmen olarak Bakanlıktan ayrılmak uygun görülmedi, yalnız sana bir noktayı söyliyeyim: Biz Meclise tavizat olarak Köy Enstitülerini bir operasyona tabi tutacağız, buna üzülmiyecek ve ses çıkarmıyacaksın) dedi. Kendisine cevap olarak o zaman yeni intişar etmiş (İlk Öğretim Kavramı) adlı kitabımı vermekle iktifa ettim ve (cevabım bu kitapta yazılıdır) dedim.

Ondan sonra Talim ve Terbiye Heyeti üyesi sıfatı ile Bakanlıkta çalışmaya başladım. Her türlü kitap işleri ile ilgili meseleler bu daireden geçtiği için Milli Eğitim Bakanının kitaba karşı nasıl korkunç bir nefret duyduğunu yakınen öğrenmek bedbahtlığına maruz kaldım. Bakan Köy Enstitülerinin okuyan ve düşünen müdürlerini vazifelerinden uzaklaştırarak bunların yerine okumayan, otomat gibi hareket eden kimseleri tayin etti. Ayırdıkları müdürler hakkında en kötü şeyleri uydurarak etrafa yaymaya başladı. Yüksek Köy Enstitüsünden mezun olduktan sonra diğer enstitülere tayin edilmiş olan gençleri oralarda kitap okuma ve talebeyi buna alıştırma işine hız verdikleri için şahsi bir emirle toptan yedeksubay okuluna sevkettirdi, bunları oradan çavuş olarak çıkarttı. Şifahi emirler ile Enstitülerde serbest kitap okumayı yasak

etti. Köy enstitülerinden mezun olurlarken Bakanlıkça satın alınarak kendilerine verilen kitapları köylerden toplatarak Maarif dairelerinin depolarına yığdırdı. Bakanlıkça neşredilen bazı mecmuaları toplattırarak yaktırdığı veya İzmit Kâğıt Fabrikasına sevkettirerek hamur haline getirttiği de söylenmektedir. Eski Maraş Milletvekili Emin Soysal'la işbirliği yaparak onu bazı Enstitülere gönderdi. Bu Milletvekili de ansızın ve gece baskını şeklinde Köy Enstitülerine girerek posta paketlerini açmak sureti ile kitap veya dergileri müsadere etmeye kalkıştı. Kitap yasağını dinlemeyen veya çok kitap okuduğu okul kitaplığındaki imzalarından anlaşılan öğretmenleri Bakanlık emrine aldı veya yerlerini ve işlerini değiştirerek çoluk çocukları ile birlikte aylarca süründürdü.

2- Reşat Şemsettin'den sonra gelen, onunla işbirliği yapan eski Milli Eğitim Bakanlarından Tahsin Banguoğlu da aynı yolu tuttu ve haksızca yapılmış işlerin hiçbirini düzeltmeye yanaşmadı. Hem Dünya hem de Türkiye Maarif tarihinde eşi bulunmayan bir terör havası yaratarak okuyan, düşünen öğretmenlerin ekmeği, işi, şerefi ile canı istediği gibi oynadı. Şahsi isteklerine göre hareket etmeleri için Talim ve Terbiye Heyeti, Maarif Şurası üyeleri üzerine korkunç şekilde baskı yaptı.

Adları açıklanan bakanların bu gibi yanlış ve kanunsuz işlerine göz yummadığım, resmi toplantılarda vazifem icabı olarak fikirlerimi açıkça söylemekten çekinmediğim için onlar beni meslek efkârı umumiyesi nazarında lekeli göstermek yoluna saptılar. Bu isteklerini gerçekleştirmek için eski Maraş Milletvekili Emin Soysal'ı bir alet olarak kullandılar, onun vasıtası ile beraberce hazırladıklarını duyduğum soru takrirlerini Büyük Millet Meclisine intikal ettirerek efkârı umumiyeyi aleyhime çevirmeye kalkıştılar. Bu maksatla türlü iftiralar icad ettiler ve bu işte Köy Enstitüsü talebesinden bir kısmını kullanmaktan bile çekinmediler.

3- Emin Soysal'ın niçin bunlara alet olduğunu da kısaca anlatmam lâzım geliyor: Soysal, Ankara'da İlk Öğretim Müfettişi iken 1937 yılında İzmir'de açılan Kızılçullu Köy Enstitüsü müdürlüğüne tayin edilmişti. Bu müessesede 1942 yılına kadar çalıştı ve bazı başarılar da gösterdi. Aynı yılın Ağustos ayı içinde Bakanlıkça yaptırılan teftiş ve tahkik sonunda Disiplin Kurulu kararı ile üzerinden müdürlüğü alınarak Bursa Kız Öğretmen Okulu Müdürlüğüne nakledildi. Teftiş ve tahkikler devam ederken bunların durdurulması için İlk Öğretim Genel Müdürlüğüne müteaddit müracaatlarda bulunarak, benim kendisini korumamı ve İzmir'de bıraktırmamı istedi. Bu isteği yerine getirilmediği ve evrakı Memurini Muhakemat kanununa tefikan Vilâyet İdare Heyetine tevdi edildiği ve lüzumu muhakemesine karar verildiği için bunları benden bilerek intikam almaya kalkmıştır. 1946 seçimlerinde Maraş'tan milletvekili seçilmesini buna fırsat bildi ve o kutsi vazifeyi şahsi, kinci emellerini tahakkuk ettirmek hesabına kullanmaya başladı. Yukarıda adları açıklanan eski Milli Eğitim Bakanlarının bilgileri içinde Köy Enstitüsü öğrencilerini ikiye ayırarak birbiri aleyhine ve intikam almak istediği eski Enstitü müdürlerine karşı kışkırtmaya, elde ettiği çocuklar vasıtası ile şuna buna iftiralar uydurmaya kalkmıştı. Fontamara adlı kitap hikâyesi de işte bu nevi iftiralardan birini teskil eder.

4- Bu kitabın bir öğretmene hediye edilmesini suç telakki etmeyerek sadece kitabı seçmek hususunda gereken titizliği göstermediğim ve böyle bir kitabın Enstitü çevresinde yapabileceği menfi tesiri göz önünde bulundurmadığım ve binnetice iyi niyetle vermediğim tarzında İlk Öğretim genel Müdürlüğü tarafından Bakanlık Disiplin Kuruluna bildirelen hususlar, Bakan tarafından Genel Müdür Yunus Kazım Köni'ye verilmiş emir ve direktiflerden ibarettir. O Genel Müdür ki yukarıda mahiyetini belirttiğim kanunlara aykırı bütün işlerde eski bakanların emirlerini körü körüne tatbik etmiştir. Yunus Kazım Köni bir tesadüf eseri olarak kitabı hediye ettiğim yılda Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nün Yüksek kısmında Talim ve Terbiye heyeti üyeliğine ilaveten öğretmen bulunuyordu. 1943'den 1946'ya kadar süren bu öğretmenliği sırasında bu eserin muhitinde menfi tesir yaptığına dair gerek benimle gerekse diğer ilgililerle hiç konuşmamış, fazla olarak bu gibi kitapları öğrencilerine tavsiye ederek aldırmış, onları okuyan ve kendisine müracaat eden talebeye bunların değerini metinlerini tefsir ede ede anlatmış bir kimsedir. Yüksek Köy Enstitüsünde verdiği Sosyoloji dersinin mahiyeti de böyle yapmasını icap ettirmekte idi. Genel Müdür bulunduğum yıllarda kendisi ile aramızda en ufak bir fikir ayrılığına şahit olmadım.

Hulasa hükümetçe bu kitap hakkında hiçbir muamele yapılmadığına ve her vatandaş bu eseri serbestçe satın alarak okuyabildiğine göre benim hediye edeceğim kitabı seçmek hususunda bir hata işlediğime en ufak bir delil bulunamaz sanırım. Benim kitap hediye ettiğim Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde vazifeli öğretmenler içinde İzzet Palamar'dan başka aynı kitabı kendi kendilerine satın alarak okuyanlarda vardır. Başarısından dolayı hediye olarak kitap alanı bu gibilerin içinden ayırarak o meslekdaşa haksızlık etmek hiçbir vicdanın kabul edemiyeceği bir olaydır. Halbuki İzzet Palamar'ı bu yüzden vazifesinden ayırmışlar ve bir sürgün gibi en ıssız, yolsuz dağ köyüne öğretmen yapmışlardır.

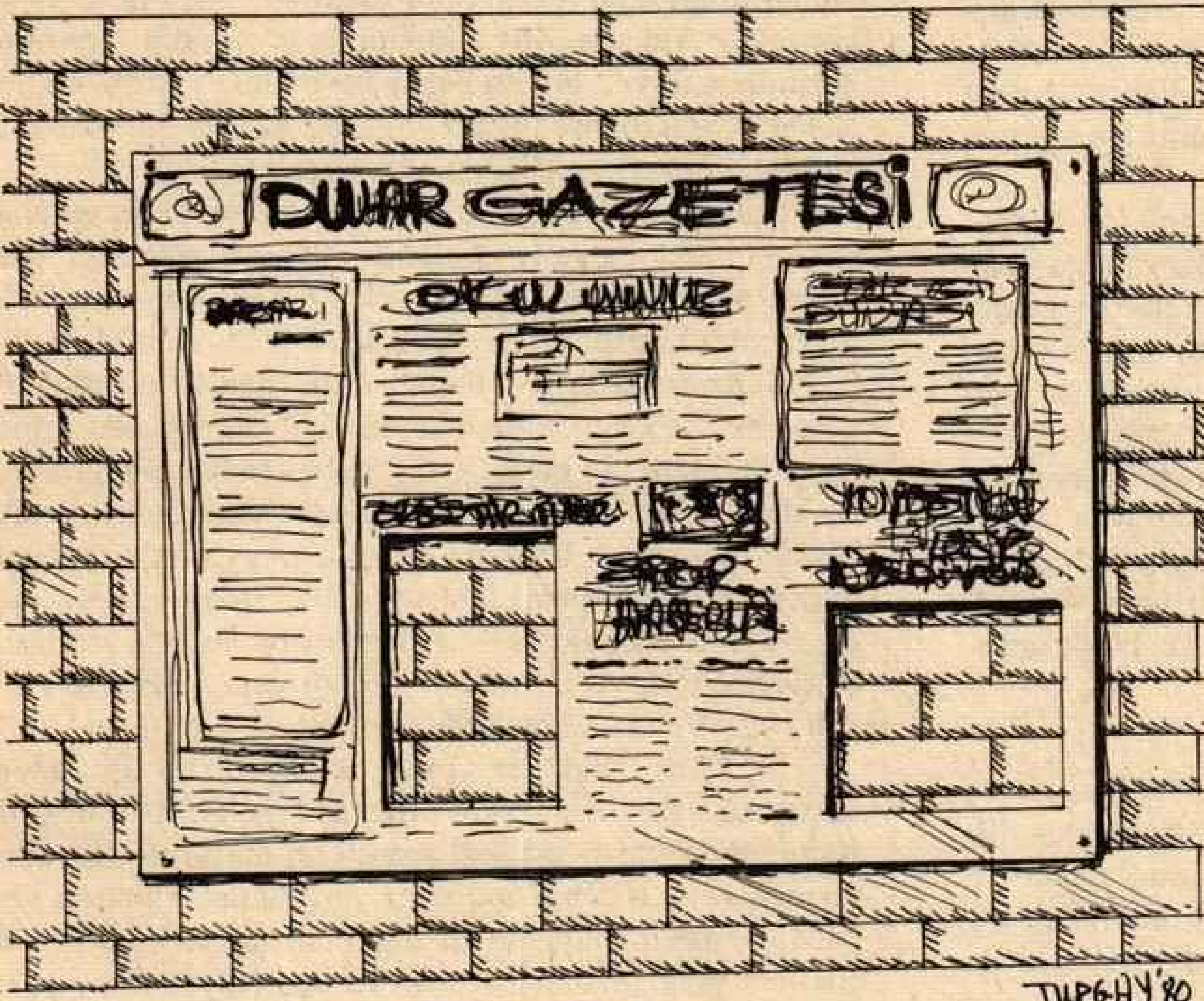
Bir Genel Müdürün iyi niyetle başarılı bir öğretmene tamamen şahsi mahiyette kitap hediye etmesi Memurin Kanununda yazılı inzibati kayıtların hiçbirine temas etmemektedir. Kitabın muhtelif yerlerinden alınarak yanyana getirilen cümlelerden çıkarılan mana kötü niyetle girişilen bir iftiradan ibarettir. Kitap hediye etme gibi insani duygulara dayanan müsbet ve iyi bir hareketin ceza mevzuu sayılacağına dair kanunlarımızda bir hüküm bulunmamaktadır. Savunmam sırasında açıkladığım hususlar en yüksek adalet cihazı olan Danıştay'ın sayın üyeleri ni hakikata kavuşturmak maksadı ile yalnız burada bahis konusu edebileceğim işlerdir. Otuz yıldanberi emek harcadığım öğretmenlik mesleğinin şerefini korumak için bunları yazmayı bir vazife borcu bildim. Mesleğim ile ilgili düşünce ve görüşlerim sayısı onu bulan ve hepsi neşredilmiş olan kitaplarımda yazılıdır. Politikacıların oynayacakları menfi rolleri gözönünde tutarak objektif bir tarzda yazdığım (Eğitim Yolu ile Canlandırılacak Köy) adlı 670 sayfalık kitabımda eğitim meselelerine ait ana görüşlerimin hepsi yazılıdır.

Adalet ölçülerinden ayrılmayacaklarına güvendiğim sayın Danıştay üyelerinin verecekleri kararı vicdan huzuru ile beklediğimi arzederim.

İ. Hakkı Tonguç

OKULLARDA DUVAR GAZETELERİNİN İŞLEVİ

Necati YILDIRIM



İlk ve orta dereceli okullarımızda sosyal, kültürel, sportif vb. eğitici çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar, 21 Temmuz 1976 tarih ve 15653 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İlk ve Orta Dereceli Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği" çerçevesinde yürütülmektedir. Eğitici kollar arasında "Tanıtma ve Yayın" ile "Kültür ve Edebiyat" kolları da yer almaktadır. Bu iki kol okulların öğretmen kadrosu ve olanaklarına göre, ya ayrı ayrı kurulmakta, ya da kollardan biri tarafından yürütülmektedir. Bu yazımızda, okullarda çıkarılan duvar gazetelerini ele almak istiyoruz.

Duvar gazeteleri sorununa yaklaşırken ilgili yönetmeliği ve öğrenciler arasında düzenlediğimiz anketi kaynak aldık. Bürokratik işleyişin uygulamada yarattığı sorunlar ile demokratik eğitim açısından yaratıcılığı engelleyen, düşünce özgürlüğünü kısıtlayan antidemokratik maddeleri sergilemek istiyoruz.

İzmir'de Merkez Ticaret Lisesi, Karşıyaka Erkek Lisesi, Şemikler Lisesi, Namık Kemal Lisesi ve Hürriyet Ortaokulu'nda değişik sosyo-ekonomik yapıdaki öğrencilere anket uyguladık. Yönetmelikteki amaçlar ve demokratik eğitim açısından çeşitli sorular yönelterek öğrencilerin görüşlerine başvurduk. Anketteki soruları beş okulda, toplam olarak 147 öğrenci yanıtladı.

ANKET SONUÇLARI :

Anket sorularına değişik okullardaki öğrencilerin verdiği yanıtları şöyle özetleyebiliriz.

"Duvar gazetesinin daha çok ne gibi yararı oluyor?" sorusuna; 89 öğrenci okuma alışkanlığı verdiğini, 37 öğrenci yazma yeteneğini geliştirdiğini, 6 öğrenci de hiçbir yararı olmadığını söylüyor.

"Duvar gazetesinde daha çok hangi konuya ilişkin yazı çıkmasını istersiniz?" sorusunu yanıtlayan 2 öğrenci tarihe mal olmuş kişileri tanıtıcı yazılar, 117 öğrenci güncel yurt ve dünya olayları üzerine, 9 öğrenci okulun tarihine ilişkin yazılar, 7 öğrenci çevre ve bölgemizle ilgili yazıların çıkmasını istemektedir. Bayram, belirli gün ve haftalarla ilgili yazı çıkmasını isteyen öğrenci çıkmamıştır.

"Duvar gazetesinde okul yönetimini ve disiplinini eleştiren yazılar çıkıyor mu?" sorusuna 21 öğrenci yanıt vermemiştir.

"Duvar gazetesinde okul yönetimini ve disiplinini eleştiren yazılar çıkmasını ister misiniz?" sorusuna; 119 öğrenci "evet", 13 öğrenci "hayır" yanıtını vermiştir. 15 öğrenci de soruyu yanıtlamamıştır.

"Duvar gazetesinde her türlü düşüncenin özgürce tartışılmasını ve eleştirilmesini ister misiniz?" sorusuna; 132 öğrenci "evet", 2 öğrenci "hayır" yanıtını vermiştir. 13 öğrenci ise soruyu yanıtlamamıştır.

DUVAR GAZETESİNİN İŞLEVİ

Duvar gazetesi hazırlama:

Öğrencileri gözlem, araştırma, inceleme, sorunlarla ilgilenme ve karşılaştırma yapmaya yöneltecektir. Bu etkinlikler yazma yeteneğini su yüzüne çıkaracak ve geliştirecektir. Öğrenciler gazetecilik olayını, basit de olsa, birazcık tanıyacaklar, bu etkinliğin içinde arkadaşlarıyla işbirliği yapma, birlikte çalışırken anlayışlı, saygılı, hoşgörülü davranma alışkanlığı kazanabileceklerdir. Bu beceri ve yeteneklerin gelişmesi ise öğrencinin toplum yaşamında başarılı olmasını geliştirecek etkenlerdir.

Ancak yönetmelik, getirdiği kısıtlamalarla duvar gazetelerini gerçek işlevinden uzaklaştırmaktadır. Duvar gazetelerine demokratik bir işlev kazandırmak için, yönetmeliğin bürokratik işlemlere ve antidemokratik uygulamalara ağırlık veren maddelerini değiştirmek gerekmektedir. Örneğin, burada şu birkaç maddeyi ele almakta yarar var sanıyorum.

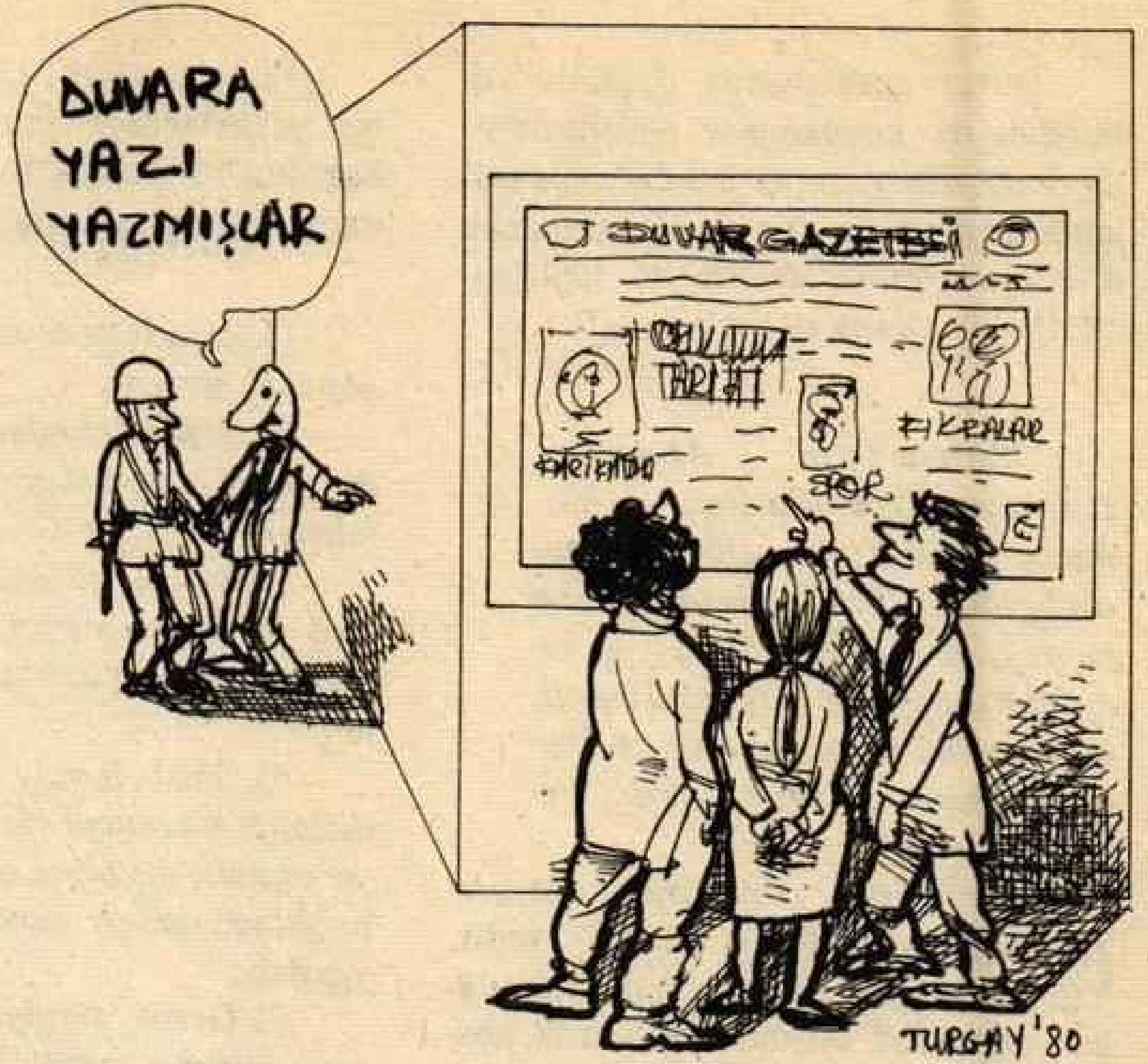
Madde 106. Dergi ya da gazeteye girecek öğrenci yazıları, seçme kurulunca okunarak uygun görülenler, inceleme kurulukurulundan, öğretmen yazıları ise yalnız inceleme kurulundan geçer.

Madde 105. İnceleme kurulu, müdürün ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında, biri kültür dersleri öğretmeni olmak üzere iki öğretmenle, ilgili kol öğretmeninden kurulur. (Dört öğretmen üye). Seçme kurulu ise, ilgili kol öğrencileri arasından seçilen ve okul müdürlüğünce uygun görülen beş öğrenciden oluşur.

"Madde 98. Dergi, gazete ve duvar gazetesinin bütün yazılarından okul müdürü ya da onun gözetiminde, görevlendireceği bir müdür yardımcısı sorumludur.

Derginin sahibi, okul adına, dergiyi çıkaran eğitici kol öğretmeni ya da okul müdürü olabilir.

Madde 104. Dergi ya da gazetede yayımlanacak öğrenci yazıları, seçme kurulu ile inceleme na sunulur. İnceleme kurulu yazıları inceler. Yayımlanması uygun görülenler bir kararla saptanır. İnceleme kurulunun kararları okul yönetimince, ilgili dosyada saklanır."



Yönetmeliğin bu maddeleriyle engelleyici, oyalayıcı yani bürokratik işlemler çıkmaktadır karşımıza.

İlkin, bir seçme kurulu var. Bu kurulun görevi, adından da anlaşılacağı gibi, yayımlanacak düzeydeki yazıları seçmek, ayıklamaktır. Öğrencileri daha iyi yazmaya yöneltmek, özendirmek bakımından bu işlem doğal karşılanmalıdır.

Seçme kurulunun oluşturulması demokratik sayılabilir mi? Beş öğrenci görev alıyor. Kol öğrencileri de, sınıflarda demokratik yollarla arkadaşları arasından seçiliyor. İki aşamalı bir seçimle belirlenen beş öğrencinin, ayrıca okul müdürünün denetiminden geçmesi demokratik bir işleyiş değildir. Çünkü böyle bir denetim, hem yapılan seçimlere, hem de seçenlere ve seçilenlere güvensizliği doğurur.

İnceleme kurulunda da bürokratik işlemler görülmektedir. Kurul dört öğretmen üyeden oluşmaktadır. İlgili kol öğretmeni bulunacak. Ayrıca, biri kültür derslerinden olmak üzere iki öğretmen daha katılacak. Bu iki öğretmen ise, öğretim yılı başında kurul toplantısında seçilecektir. İlgili kol öğretmeni ve seçilen iki öğretmen de yeterli ya da güvenilir görülmüyor. Yapılacak çalışmalar, müdür ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında yürütülecek. Bu işleyiş biçimi hem çalışmaları engelleyecek, hem de yavaş yürümesine neden olacaktır. Çünkü bu öğretmenleri bir araya toplamak, tüm yazıları okumak, incelemek başlıbaşına bir sorundur. Böyle bir uygulama, ya yürümeyecektir, ya da yozlaşacaktır.

İnceleme kurulunun görevini yürütmek için yayın kolu öğretmeni yeterlidir. Çünkü gazetenin sorumlu müdürü olarak, ya okul müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısı vardır. İnceleme kurulunun oluşması, toplanması, yazıları incelemesi büyük bir sorun olmaktadır. Bu toplantılarda bir takım tartışmalar, sürtüşmeler çıkacak olursa çalışmaları sürüncemede bırakabilir. Ayrıca şu da var: İnceleme kurulundan ister tartışma sonucu, isterse oybirliği ile geçsin —bir yerde önemli değildir— en son denetim yeri olarak okul müdürüne gelecektir. En son okul müdürü ya da görevlendirmiş olduğu müdür yardımcısının kararı geçerli olacaktır. Oysa tüm çalışmaları kol yöneticisi öğretmen yürüteceğine göre, gazetenin bütün yazılarından da sorumlu olmalıdır. Eğer yazılarda suç unsuru varsa yasal yola başvurulmalıdır, bağımsız yargı karar vermelidir. Duvar gazetelerini okul müdürünün keyfi tutumundan kurtarmak gerekir. Bunun yerine, baskı ve kısıtlamadan uzak, anayasada belirlenen düşünce ve basın özgürlüğü getirilmelidir. Basın Yasası ve Basın Ahlak Yasası'nın ilgili maddeleri uygulanmalıdır. Şimdilik, verili koşullarda, en güvenilir ve demokratik uygulama bu olabilir.

Duvar gazetelerine düşünce yönünden de kısıtlamalar getirilmiştir. Öğrencilerin yazmak istedikleri sınırlandırılmaktadır. Yazılarda aranacak nitelikler onbeş maddeyle belirlenmiştir. İlk sırada şu madde var :

"Öğrencilerin Atatürk'e, Türklüğe, Türk ulusuna, yurduna, Cumhuriyet rejimine, devrimlerimize, Türk ordusuna, Türk bayrağına, aileye, okula, iş ve meslek hayatına duyduğu sevgi, saygı ve bağlılığı yansıtan ve devrimlerimizin çeşitli yönlerini belirten yazılar."

Öğrenciden körü körüne bir sevgi, saygı ve bağlılık istenmektedir. Yurdun doğal güzellikleri mi anlatılacak yalnızca? Yurdun ekonomik, sosyal gerçekleri nedir? Yurt sorunları nedir? Sorunları ele alan, eleştiren, karşılaştıran yazılara yer verilmeyecek midir?

Millet Meclisi kürsüsünden, "Politika yapan öğretmeni cezalandırmaya devam edeceğiz" diyen Milli Eğitim Bakanı, bir zamanlar şunları söylemişti: "Öğretmen petrolün satışından değil, yapısından söz etmelidir. Öğretmen, sınıfında elbette ABC öğretecektir. Öğretmen, iç açıcı şeylerden söz etmelidir. Toprağın çatlaklığından, köylünün yoksulluğundan ona ne! Hem pedagojik de değil!"

Öğretmenden ABC öğretmesini isteyen Milli Eğitim yetkilileri, öğrencinin yurt sorunlarına değinmesini isterler mi? Öğretmeni dersliğin dört duvarı arasında tutmaya çalışan burjuvazi, öğrenciyi de "sevgi, saygı ve bağlılık" sözcükleriyle güdümünde tutmayı düşünüyor. Ama gerçek öyle mi? Günümüzde ortaöğretim çağındaki öğrenci de yurt ve dünya olaylarından uzak durmuyor artık. Öğrencilerin % 80'i duvar gazetesinde güncel yurt ve dünya olayları üzerine yazı çıkmasını istemektedir. "Tarihe mal olmuş kişileri tanıtıcı yazılar çıkmasını ister misiniz?" Sorusunu yanıtlayan öğrencilerin ancak % 1'i bu seçeneğe yer vermiştir. Öğrencilerin % 6'sı, okulun tarihçesine ilişkin yazı çıkmasını istemektedir. Bayram, belirli gün ve haftalarla ilgili yazı çıkmasını isteyen öğrenci ise hiç yoktur. Kısaca Yönetmelikte belirlenen konular öğrenci yaşamından uzaktır. Onu ilgilendirmemektedir. Öğrenci, kendi yaşamını etkileyen konularla ilgilenmek istiyor.

Yönetmeliğin 110. maddesinde ise yasaklamalar yer almış. On üç başlıkta toplanmış bu yasakların birkaçını buraya yazmakta yarar var.

1) Zararlı ve olumsuz etkiler yapacak yazılar,

2) Başka rejimlere karşı takdir ve sevgi uyandıracak nitelikte yazılar,

3) Resmi bir dairenin veya ilmi bir müessesenin işlemlerini, memurlarını küçük düşüren yazılar,

4) Okul içinde ve dışında disiplini bozmaya teşvik eden veya okulda disipline aykırı olarak meydana gelen olayları anlatan yazılar,

5) Gerek dergiyi veya gazeteyi çıkaran okulu, gerek diğer okulları veya yönetici ve öğretmenleri küçük düşüren yazılar.

Bu nitelikleri taşıyan yazıların duvar gazetelerine girmeleri yasaklanmıştır. Oysa hiçbiri nesnel ölçüler taşımıyor. Yorumu kişiden kişiye değişebilecektir. Okul müdürü, kimi yazıları yayımlatmak istemediği zaman, "zararlı ve olumsuz etki yapacak" gerekçesiyle yasaklayabilir. "Başka rejimlere karşı takdir ve sevgi uyandıracak" nitelikte göremez mi? Birtakım resmi daire ve kuruluşlardaki işlemleri, okullardaki yönetici ve öğretmenlerin davranışlarını eleştirecek oldular mı, "küçük düşüren yazılar" deyip sansür koyabilir. Gazeteyi hazırlayan kol öğretmeni, uzun uzun anlatmaya, tartışmaya mı girmelidir? Hem kabul ettirebilecek mi? Çünkü, kimi okul müdürü "kraldan çok kralcı" olabilmektedir. Kol yöneticisi öğretmen, böyle durumlarda nereye başvuracaktır? Her şey okul müdürünün anlayışına ve yetkisine bırakılmıştır.

Duvar gazeteleri, öğrenciler arasında iletişim ve etkileşim araçlarıdır bir bakıma. Öğretmen-öğrenci ilişkileri, eğitim sorunları özgürce tartışılmalı ve eleştirilmelidir. Öğrenciler de, öğretmenler de düşüncelerini özgürce yazabilmelidirler. Duvar gazeteleri bu yönüyle öğretmen ve öğrenci için bir tartışma ve düşünce alanı olmalıdır.

Öğrenciler arasında düzenlediğimiz ankette, okul yönetimine ilişkin bir soru vardı. Öğrencilerin % 70'i, duvar gazetelerinde okul yönetimini ve disiplinini eleştiren yazılar çıkmadığını söylemektedir.

Ankette, "Yönetimi eleştiren yazılar çıkmasını ister misiniz?" sorusu da vardı. Öğrencilerin % 81'i, okul yönetimini de eleştiren yazıların çıkmasını istemektedir.

Duvar gazetesinde her türlü düşüncenin özgürce tartışılması ve eleştirilmesi gerekmez mi? Anket sonucuna göre, öğrencilerin %90'ı, her türlü düşünceye, tartışma ve eleştirme özgürlüğü tanınmasını istemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER :

Okullardaki duvar gazeteleri gerekli işlevini yapamamaktadır. Bu durum, öğretmen ve öğrenciden kaynaklanmıyor. Eğitim - öğretim işlerini düzenleyen; yürüten hükümetlerin eğitim politikasından, yani egemen sınıfın güdümündeki siyasal iktidarların eğitim politikasından kaynaklanmaktadır.

Ceza Yasası'ndaki 141 ve 142. maddeler bilim adamlarının, yazarların, sanatçıların, aydınların üzerinde bir baskı aracı olarak durmaktadır. Bu maddeler kalkmadıkça duvar gazeteleri de okullarda demokratik işlevini özgürce yerine getiremeyecektir. Çağdışı, gerici, şovenist eğitim düzenine karşı bir savaşım verilirken duvar gazetelerini de gözardı etmemek gerekir.

Okullarda duvar gazetelerine demokratik bir işlev kazandırmak için şu önerileri sunmak istiyorum:

Seçme kurulunda görev alan beş öğrenci üzerindeki okul müdürlüğünün onayı kaldırılmalıdır.

İnceleme kurulunda öğretmen üyelerin bulunması bürokratik bir engeldir. Sorumluluk görevi ve yetkisi, kol yöneticisi öğretmene verilmelidir.

Gazetenin sorumlu müdürü, kol yöneticisi öğretmen olmalıdır.

Gazetenin sorumluluğunu okul müdürünün üstlendiği durumlarda, yazılar üzerinde çıkacak herhangi bir anlaşmazlığı çözmek için güvenilir bir kurul oluşturulmalıdır.

Suç niteliği taşıyan yazılar olursa başvurulacak yer bağımsız yargı organları olmalıdır.

Duvar gazeteleri, herhangi bir baskı ve kısıtlamaya uğramadan anayasada belirlenen düşünce ve basın özgürlüğü ile basın-yayın organları için uygulanmakta olan Basın Yasası ile Basın Ahlak Yasası'na göre yayımlanmalıdır.

KAFTANCIOĞLU'NUN ANISINA

YELATAN

Nuri ERKAL



Yelatan; bir dağın adı. Başı karlı, puslu, dumanlı sisli. Kars yöresinden koca dağ gibi doğruluyor bu yapıtıyla Kaftancıoğlu. 'Cinali' düzlüğünü betimlerken büyük bir yazar usta bir sanatçı olarak soluklanıyor.

Yelatanda; o yörenin varı yoğu, amansız kışları dile getiriliyor.

Hep te bir yürüyüşle başlatıyor yapıtlarını Ümit Kaftancıoğlu. Dönemeç yapıtı öyle idi. Yekiniş ve yürüyüş anlatıcısı... Yol yazarı...

Sıkmadan, doğal akıcılığı elden bırakmadan veriyor vereceğini.

Aşırı; Yelatan'ın ana kişisi. "Bir köroğlu bir ayvaz. Bir de kızı var ki günde bir tas aşın kanına girmiyor." Oğlu olmuyor diye üzgün.

Kardeşi Hüseyin suçu Aşır'da arıyor. Arabanın tekeri taşa takılıp yan yatanda söylüyor: "Sen de Tanrının kulu olsaydın sana da bir oğul verirdi" diye azarlıyor, suçluyor Aşırı.

Aşır; Dedem Korkutun Dirse Hanı gibi yakarır dağa "Ey ulu başlar ey üçkardaşlar, Gezek dağı, Yelatan, ey ziyaretler ziyareti Yelatan!.. Duy beni! ..Sen kurdu kuşu besliyen, börtü böceği geçindirensin, bin bir yaratığa bağrını yuva eden, bin bir yoksulu, kimsesizi, elsizi - dilsizi koruyan, kanadının altına alan Yelatansın! Ulu dağsın, yücesin. Beni de duy! Kardaşımın dediklerini duymadın mı? Duymaz mısın sen? Herkesin dileğini veren sensin, yetiren sensin. Ya bana bir oğul ver, ya da al şu varlığımı elimden ki kimseye boyun eğmiyem. Tek bir oğlum olsun da bir yakam kıl bir yakam da çul olsun... Bir kırık ekmeğe bin takla dönem..."

Bir kırık ekmeğe bin takla atanların yaşamı, yazgısı, serüvenidir Yelatan romanı. Anlatılanlar doğal bir belgesel gibi. Romanda yer alan tiplerin çoğu gerçek kişiler, aç, yoksul ve cıbıl kişiler. Giysilerinden bir iplik çekilse yığınla yama düşecek tipten kırsal kesim kişileri. Ekmek atlı onlar yayan kalmışlar.

Yazarın kendi yaşamı olsa gerek ki çok gerçekçi sergiliyor bu tipleri. İlenmeler, yakarılar, söylemeler üstüne kurmuş yapıtını yazar.

Önceleri varsıl olan Aşır; onüç yıllık karısı üstüne genç bir kuma getirince darlık, yıkım, yoksulluk başlar. Kınalı'nın kızı Güldene ilk karısıdır Aşır'ın. Aşır, kardeşlerinin gözünde verimsiz, kuru bir ağaçtır. Bir kızı var ama çocuktan saymıyorlar. Gelenek öyle illede oğul olacak. Bir oğlu olsun diye evlenir Aşır. Aldığı kız küçük "Gülü daha önünü arkasını seçecek biri değil." İkinci evlenme olayından da pek mutlu değil Aşır. Gülü eve gelin girdiğinde pek bir değişiklik olmaz: "Bir sabah oldu mutlu mutsuz. Bir gün daha doğdu kuşkulu kuşkusuz."

Eve kuma girince Güldene arka düzeye itilir. "Güldene kapandı kaldı içeriye. Aşır'a da bir oğul gerekliydi. Onun da ocağını tüttürecek bir kolu kolçaklı olmalıydı. Bunu biliyordu. Verememişti. Bunu da biliyordu. Gene de 'iyi etmiş' diyemedi. O yaz ne Güldene köye indi, ne Aşır yaylaya çıktı. Keçi dağda kıl haraldaydı."

Yazar; acılar, tasalar yamağı kumalık sorununu güzel işliyor. Anadolu kadınının yazgısını seriyor orta yere.

Kuma üstüne eş gelen Gülü'nün de başı yanmış oluyor aslında. Özlemleri içinde kırılıyor bir kez. Aşır, yaşı yaşına bir eş değil. Suya giderken pınar başında öteki gelinlere bakıp bakıp özeniyor içten içe. "Bunlara düğün olmuştur, nişanlılık olmuştur, Fatma anamızın duvağı geçmiştir başlarına." Gülü, gençliğine ucuza gittiğine yanar, söylenir: "Onlar benim gibi iki çuval una değil, binliklere gitmişlerdir. Kocaları kırklık değil, bıyıkları yeni terlemiştir..."

Köyün girdisi - çıktısı yaşanıyor Yelatanda: Düğün geleneği, cem, ekim - biçim, sağım konuları, sevi konuları, kadın - erkek ilişkileri, dedikodu konuları tümüyle harmanlanıyor ustaca...

Gülü evlendiğinde ondört yaşındadır. Giderek ergenleşir ve dışarda arkadaş bulur. Azgın ve uçarı bir kadın olup çıkar. Çocuğa kalmadan önce koklatır kendini akranlarına dü-

ğün-dernekte. Güldeneyse kumasına arka çıkar, azması için dürtükler üstelik. Bir çeşit öç alır. Gülü bu yüzden her gün dayak yiyor Aşır'dan.

"iç savaş hergün patlak veriyordu... Üç öğün yemek gibi kavga.." "Aşır ayları sayıyordu: Karakış, zemheri, gücük, mart, abrıl, ekin, kiraz, herk, çayır, tarla, harman, koçkatımı... Her ayda yüklü işler vardı. Hepsinde ezilecekti Gülü."

Yazarın anlatımında Türkçenin özü, güzeli, yereli akışıyor. Ayların adı da yerel olarak ürüne üretime ilişkin.

Aşır'ın ilk karısı Güldene oğul doğurmadığı için üzgündür. İçini dizelere döker:

"Kaladan indim ancak
Başıma soktum sancak"
"Ne gelin oldum ne kız
Odlara yandım ancak"

Kuması Gülü Aşır'a bir erkek oğul verir. İstediği oğula kavuşan Aşır, Yelatan'a şöyle yakarır: "Kurdu-kuşu koyağında besliyen, yazın-kışın geldiğini sesliyen, başı göklerde, etekleri yerlerde, dileyenin dileğini veren, sürüleri-çobanları bağrında barındıran Yelatan; artık canımı alsan da of demem. Taşına-toprağına yüz sürmek borç olsun canıma..."

Yazar; Yelatan'ı anlatırken sözü dağa bağlarken coşkuludur. İçini dışına vurur:

"Yelatan; al sırtına günü. Al ki bıldırcının beyliği bitsin." "Dilekleri dinliyen bir tanrıydı Yelatan... Güz geldi mi koçkatımı bitti mi, yamaçlarında kırağı, tepesinde ak pırıltılar görülür. Tan atarken ayaz, esinti, köylere-insanlara bir canavarın yakan, karartan, saldıran 'Kaçın, saklanın, geliyorum.' diyen soğuk soluğu. İlk esinti Yelatan'dan, ilk kar Yelatan'dan gelir. Her biri bir gerçeği şimşek gibi gözlere parlatır." "Dokuz ay, dokuz ay gömüttesin. Yazın çalışıp arkalamadınsa kışı. Bana bel bağlama, bana dönme. Benim yazım yaz, kışım kıştır..."

Akıcı, okşayıcı bir anlatımla dizer sözleri yazar:

"Bahar-yaz geldi mi kurdu-kuşu, atı-iti, börtü-böceği, aç-tok bütün insanları gediğinde, yamaçlarında, eteklerinde, kardeşlerinde besler doyurur. Doyurur açları binbir otuyla. Binbir derde derman olur. Bahar-yaz gelip te ayağını karaya basan bütün ezikler, umutsuzlar, yoksullar, açlar kendini Yelatan'a atar... Ölüm yoktur, sıkıntı yoktur Yelatan'a cınını ulaştırana..."

Yelatan; bir ailenin, bir soyun romanı. Yelatan'la tüm Saskara (Koyunpınar) köyü giriyor yazınımıza. Dağı-deresi, kırı-bayırı, otu,iti, kışı-yazı, girdisi-çıktısı, tüm insanıyla Kuzeydoğu Anadolu köyü yaşatılıyor Yelatan'da...

Boğaz ardında geçim derdinde yaşam tüketenlerin serüvenidir bu roman. Yelatan'ın baş kişisi Aşır, açlıktan kurtulmak için köyden başka köye göçer. Ancak bu kez yılgındır. Yakarı yerini yakınmaya bırakmıştır:

"Ocağımı tütsünler diye oğul istedim Yelatan'dan verdi. Verdi ya işte ocağım. Bin yıllık ocağı şimdi elimle söndürdüm, gidiyorum... Nasıl ağlamıyayım? Yıkılsın Yelatan'ı... Ağzım dilim kapansaydı keşki"

Günü gelir geçmişi arar Aşır. Tutsak kaldığı günleri anımsar ve kardeşine şunları söyler:

"Şimdi devlet var, Gazi var. Ben gene karanlıktayım. Şimdi at boku içinde bile arpa yok..."

Yokluğun-yoksulluğun yoğun olduğu, odaklaştığı kesimden bir kesittir Yelatan yapıtı...

Tökezleme ve yekinme yan yana at başı gider Yelatan'da. Bu olguyu ustaca verir Kaftancıoğlu. Bunu Aşır'a şu dizeyle söyletir:

"Aşır der öne düştüm
Doğruldum gene düştüm."

Yüzü gülmeyen, kazdığı arklara su dolmıyan Gülü; umudunu çocuklara bağlar : "Palazlarını çeken ördek dersin Gülü... çocuklar, sıcakta terli bir atın yöresinde uçuşan sinekler..."

Kara yazgısına şu dizeleri yakıştırır :

"Çıktım çam başına çıram yanmadı / Adım Gülüzar da yüzüm gülmedi." Yeri geldiğinde aralarında çokça yaş farkı olan Aşır'a çatar: "Ben onbeşime yeni değmiştim sen böyle bir sakallıydın, gene öylesin."

Romanda belirlenen Gülü belirgin bir kişilik taşımıyan bir kadın tipidir. Değişken bir öz yapı taşır ve yanar-döner kumaş gibidir. Gülü'de birden çok kadını görmek olasıdır. Gülü, bir bakıma o yörenin köy kadınını simgeler. Bir yerde uysal, ağzı var dili yok bir kadındır, öte yanda uçarı, ele avuca sığmaz, taşkın, eşini aldatan, yeri geldikçe başkaldıran bir kadın oluverir.

Yelatan'da masal, söylenti (efsane) ögeleri yoğunluktadır. Okuyucu kendini masal evreninde sanır. Masal diline dönen yazarın anlatımı akıcılık kazanır. Yöreyi, kışı - baharı betimlerken Kaftancıoğlu'nun anlatımı, akıcı, sürükleyici ve başarılıdır.

Yelatan sağlıklı bir dil ürünüdür. Verimli sulak bir tarla gibidir, yeşil bir ekindir. Geleceğe uç verir, yazınımıza bir katkıdır.

Töre gömüsüdür Yelatan: Maniler, tekerlemeler, bulmacalar, kısa öyküler, sav sözler sık sık yer alır. Bir sevi mektubu var ki ilgi çekicidir bu yönüyle. (s. 256 - 257) Bir genç kızın ağzından gurbetteki sözlüsüne yazılmış bir sevi mektubudur bu:

"Benden yana başının altına altın koysun da yatsın. Ben 'He' demişim 'Yok' demem. İlle anan, el götürüp kan getiriyor. 'Kaz kazınan, koz kozunan, kel tavuk ta kör horozunan. Elbet kör atın kör alıcısı olur. Delikli boncuk yerde kalmaz. Altın adımı pula çıkartmak istemiyorum yoksa!.." Bu sevi yazısında kimi maniler de yer alır :

"Davulu çala çala
Çıktım bir ince dala"
"Korkarım dal kırıla
Yarimi eller ala"
"Çekmecemin kilidi
Üstünü gül bürüdü"
"Sen orada ben burda
Olan ömrüm çürüdü"

Yelatan'da Hacı Bektaş töresi de işlenir. Bektasi dedelerinin töre örtüsü altında yaptıkları soygun - sömürü de anlatılır.

Yelatan'da bir herk ayı geleneği anlatılır ki çok ilgi çekicidir: "Herk başladı. Bir çağrı duyuldu Yelatan gediğinde:

"Hey ellerde ellerde
Su çalkanır güllerde"
"Yari çirkin olanın
Gözü kalır ellerde"

Kızların bu çağrısına ergenler, delikanlılar karşılık verdiler:

"İndim derede durdum
Mataramı doldurdum"
"Benim diyen kızların
Memesine el sürdüm"

"Her ergen oğlan bir kız seçti; binbir çiçeğin, yeşilin koynunda sevişti, koklaştı, öpüştü, anlaştılar. Gün eğilirken yaylaya, ana-babalara seslendiler birlikte:

"Al atımın sekili
Tel tel olmuş kekili"
"Ergen oğlan ergen kız
Kimdir bunun vekili"

Atışma, söyleşme ve sevgi gösterisiyle sürüp gider bu gelenek. Bir sevgi pınarı, bir duygu gözesi gibi akışıp durur Yelatan böylece.

Kızlar der ki:

"Çitim saçak sevdiğim
Haydi kaçak sevdiğim "
"Tommuz ayı içinde
Bir iş açak sevdiğim"

Herk ayı (Tommuzayı) içinde yeni yuvalar kurulur. Herk ayı; seviler, acılar, sevinçler içinde gelir geçer. Köy eski yaşamına döner. Yazar; güçlü bir gözlemcidir, iyi aktarır yaşadıklarını.

Yeri geldikçe yönetimlere dokunur. İğneler. Verip veriştirir. Yer yer bir başkaldırı ortamına sokar kişileri: "Neyimi kesecekmiş? Gelsin günümü görsün de ondan sonra boynumu kessin." "Var mı Osmannıya parasız çalışmak? Nem geçecek o yoldan? Hangi arabam? Vereceği şurda kalsın, almasın elimizdekini avucumuzdakini." "Bu Osmannı ne yaptığını bilmiyor, okumayı çobanlık sanıyor... Okuma, defter ister, kalem ister, karnına iki lokma yiyecek ister. Hangisi var benim? Canım boğazıma gelip dayanıyor. Al diyor kör şeytan eline kaymayı küreği, git Hanak'a o baştakinin başına indir..." Çocuk benim değil mi Ona ne? Okuyup Osmannı olacağına, okumasın Türk kalsın. Bizi de kendine benzetecek. Ben öküze eş bulamıyorum; gelmiş "Oku! Desinler şahın bağı var, üzümü yok yaprağı var..."

Yönetimleri hep Osmanlıyla özdeşleştiriyor. Kötü yönetimi Türk'ten bile saymıyor.

Saskaranın yokluğu-yoksulluğu bu yapıtla belgelenir. Sanki kışın ve kıtlığın tanımıdır Yelatan. Açlık her olayda baskın çıkar. Çocukların ölümü bile bu yüzden önemsenmez." "Bir boğaz eksildi diye tasa etmiyor, üzülmüyor Saskaralılar. Ölen çocuğu için köylüler: "Cebinden tütün tabakan düştü say ki Aşır." derler.

Yelatan'da "Yalnız" adındaki çocuğun gelişimi özenle anlatılır. Bu konuya yazar ayrı bir önem verir. Okul öncesi dönemiyle belirlenen bu tip yazarın kendisi olsa gerek. Sırası geldiğinde tüm umutları okula okumaya bağlar yazar. Böylece yapıtta karamsarlıktan umuda doğru bir akışı izler.

Dil bu yapıtta önemli bir özellik taşır. Özgün bir dil tarlasıdır Yelatan romanı. Kaftancıoğlu'nun anlatımı yer yer Dedem Korkut anlatımını andırır. Çünkü aynı yörenin ürünüdür: "Ne yüzün ne yüzüm, yüzün döne senin. Ne kapın ne kapım, kapı mı var sende? Kapın kapana senin." "İnekten inek, koyundan koyun, attan at, öküzden öküz..." gibi örnekler bunu kanıtlar.

Yelatan'da yazışmacılık (bürokrasi) eleştirilir. Gülü'nün İstanbul'da çalışan oğlu Binali'den Ardahan'a para gelir: "Ardahan'a gitti Gülü kocasıyla. On lira için. 'Para yok, on bonbeş gün sonra gelin alın.' diyenlere bağırdı çağırdı. Bu şehrin büyüğü yok mu gidip ona söylerim' dedi Gülü, kaymakama çıktı: 'Ben yalnayak taa Yelatan'dan buraya inem, çayırım, tarlam kalsın, benim oğlumun parası verilmesin, nedenmiş? Bu şehri başına yıkarım senin... Esiyor, yağıyor Gülü. Kaymakam bir ara: "Bak Hanım" diyor Gülü; 'Ben hanım manım değilim. Hanım sizinkiler. Bak tabanlarıma!" Kaymakam ezildi, büzüldü söz bulamadı: "Alacaksın paranı bacı" diyebildi.

Yelatan'da yinelemelere raslanır. Bu tür anlatımlar, doldurmalar yapıtın özdeğerini kısmen düşürür. Bir tarlaya tohum serpercesine serpmiş halk ürünlerini. Tutunanlar, yeşerenler, boy atanların yanı sıra dışarda kalanlar, sırıtanlar da var. Yazarın kendi deyimiyle "Bu hamur daha çok su götürür..."

Yelatan, bir anlamda yazgılarına boyun eğmiş kişilerin romanı. Yansıtılan kişilerde bilinç kıpırtısı az. En geçerli yol olarak köyden köye göç önerilir. Bir de başka kentlere gidip çalışma yolu gösterilir. Doğal etmenler, toplumsal baskı güzel sergilenir ancak köklü ve doğru çözümlere varılmaz. Sorunların temeline, kökenine inilmez nedense. Yazar, sorunlara parmak basar, yakındırır, iletir, söyletir ve öylece bırakır.

Yapıtta suyüzüne çıkartılan öğretmen tipiyle de başarılı bir sergileme yapılmaz. İbrahim, tutarsız, çelişkilerle dolu bir öğretmen tipidir. Ancak yetiştiği kurumda arar yanlışlığı yazar. Oysa durum bu değildir. Suçu, eksiği nerde arıyacağını tam kestiremediği anlaşılır.

Dil yönüyle Yelatan gerçekten bir halk ekinidir. Üzerinde araştırma yapılması gerekli bir yapıttır. Hiç işitilmedik, ya da az işitildik sözler, savlar, sözcükler bakımından zengindir Yelatan. Bunlardan bir kısmı yereldir, kimileri ülkesel, bir kısmı bölgesel sözcükler, terimler ve deyimlerdir. Ancak çoğu özgündür. Anlatımda tam yerlerine oturtulmuştur. Kaftancıoğlu bu konuda gerçekten ustadır. Bu işçiliği, bu çabası kutlanır. Bu yazdıklarıyla Türk Diline gerçekten katkıda bulunmuştur Ümit Kaftancıoğlu.

Önceleri varlıklı olan Aşır'ın sonu yoksulluk yıkım olur. Kötü bir düşüş başlar yaşamında. Sürekli aşağılara iner. Yelatan'ın ana kişisi iyi gün görmez bir daha ve dirimi sona erer. Can verirken son sözü 'Yelatan' demek olur.

Kör ölür badem gözlü olur ya Aşır da ölünce değeri bilinir. Gülü oğuzlama dizer, ağıda başlar:

".. öldü yuvam yıkıldı, başım bozuldu, kaldım kapandım anaam. Kara günle yaşadı kara günle gitti anaam. Parmaklarının yarığı iyileşmeden gitti anaam. Evimizin orta direği yıkıldı, ocağımız söndü. Karlı dağları, Yelatan'ı zemheride aşar da bize yiyecek taşırdı."

Erkeğini, eşini yitiren Gülü böyle dövünür. Yas tutulur. Can aşı verilir. Salaca gömütlüğe yollanır. Böylece kapanır bu defter.

Günü gelir Gülü'nün çocukları evlenir bir bir uçar yuvadan :

"Gülü yapayalnızdı. Artık ne kızları ne oğulları, ne de kocası vardı çevresinde... Kolu kanadı kırıktı." Sınava giren ve okul kazanan oğullarından salkı bekler:

"El kadar kâğıt bekliyor, salkı gözlüyor Hanak yollarında Gülü, yok.." Dönüp Yelatan'a yalvarır:

"Duy benim sesimi de! Onu nasıl duydun, oğula-uşağa kattınsa beni de duy! Ak kâğıt üstünde kara salkılarını ulaştır bana..."

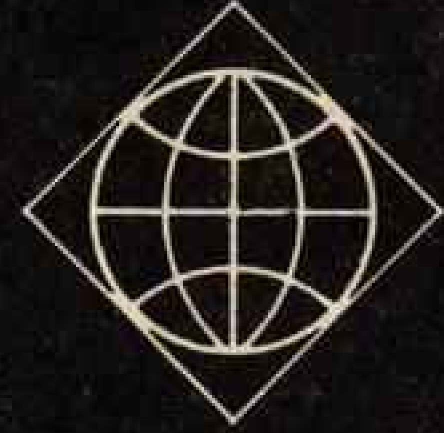
Acısından, büyük yalnızlığından böyle yakınır, böyle ilenir.

Kötü, kara yazgısını, boşa akmış zamanı şu dizelerle sergiler:

"Kazdığım arklara sular akmadı
Uçtu yavrularım geri bakmadı
Bir ömür yaydım da cücük
çıkmadı
Boş yuva beklemiş yoz kuşa
döndüm"

Yaşamının sonu yaklaşırken yılgındır, karamsardır Yelatan'ın anası GÜLÜ...

İKİ AYIN ARDINDAN



1

Silahlı Kuvvetlerde görevli altı jandarma üsteğmeni hakkında Türk Ceza Yasası'nın 141 ve 142'nci maddeleri gereğince Genelkurmay Başkanlığı Askeri Mahkemesinde açılan davada, bu mahkemenin görevsizlik kararı vermesi üzerine dava dosyası Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'ne gönderilmiştir. Sıkıyönetim Mahkemesi altı üsteğmen hakkında yanıt yetersizliği gerekçesiyle beraat kararı verdikten sonra, dosya Askeri Yargıtay 4. Dairesinde ele alınmış ve 4. Daire, sanıklara yüklenen suçların Sıkıyönetimin ilan nedenlerinden olmadığı, bu nedenle, davada Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinin görevli olmadığı gerekçesiyle hükmü bozmuştur. Askeri Yargıtay Başsavcılığı, Daire kararının kaldırılması için düzenlediği tebliğname ile Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'na başvurmuş ve dava, son olarak bu kurulca karara bağlanmıştır.

DAİRELER KURULUNUN KARARI

Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun söz konusu dosya ile ilgili kararında, görevli mahkemenin belirlenmesinde öncelikle sanıklara yükletilen suçun ne olduğunun belirlenmesi ve Sıkıyönetimin ilan nedeniyle, ya da Sıkıyönetim Mahkemesi'nin el koyduğu bir suçla genel ve ortak amaç bağlılığı olup olmadığının incelenip açığa çıkarılması gerektiği belirtilmiştir.

Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin görevli olabilmesi için **"Sıkıyönetim ilanına neden olan suçların Sıkıyönetim ilanından önce işlenmesi ve Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin el koyduğu herhangi bir suçla umumi ve müşterek gaye içinde irtibatı bulunan bir suç işlenmesi gerektiği"** *ifade edilen Askeri Yargıtay Daireler Kurulu kararında özetle şu görüşlere yer verilmiştir:*

"TCK'nun 141 ve 142'nci maddesinde gösterilen suçlar yaygın şiddet hareketlerinden değildir. Herhangi bir şiddet eyleminin icrasına başlangıç hallerinden birine de uygunluk arz etmez. Bu suçlar karar ve hazırlık safhasında bir eylem başlangıcı olmasına rağmen, doğuracağı sonuç yönünden, tehlikeli sayılarak cezai müeyyide altına alınması öngörülmüştür. Ancak bu tip eylemlerin özünde bulunan "hareket' unsuru henüz belirlenmemiş, eylem şiddete dönüşmemiş olduğundan Sıkıyönetim ilanını gerekli kılacak aşamaya varılmamıştır."

SİVİL MAHKEMELER BAKACAK

Daireler Kurulunun bu son kararından sonra, Sıkıyönetim ilanı nedeniyle ilişkili görülmeyen, Sıkıyönetim Mahkemelerinin el koyduğu suçlarla genel ve ortak amaç bağlantısı içinde bulunmayan 141 ve 142'nci maddelerle ilgili suçlara Sıkıyönetim Mahkemeleri bakamayacaktır. Bu karardan sonra, ellerinde 141 ve 142'nci maddelerle ilgili dava dosyaları bulunan Sıkıyönetim Mahkemelerinin görevsizlik kararları vermeleri beklenmektedir. Böylece sivil kişilerin işledikleri 141 ve 142'nci maddelerle ilgili suçlara, "sivil mahkemeler", asker kişiler hakkında aynı suçlara da Genelkurmay ve Kara Kuvvetleri Askeri Mahkemeleri elkoyacaklardır.

3 Mayıs - Cumhuriyet

• Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun verdiği kararda "TCK'nun 141. ve 142. maddesinde gösterilen suçlar yaygın şiddet hareketlerinden değildir. Sıkıyönetim Mahkemelerinde görülen davalar, Sıkıyönetim ilanına bağlı olduğundan, bu suçlarla umumi ve müşterek gaye bağlantılarının kurulması mümkün değildir" deniyor...

EĞİTİM DÜZENİMİZ "EĞİTİYOR"!...

2

DİLEKÇELERİN DİLİ...

Dilekçe no : 1

EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İÇEL

Diyarbakır'ın Ergani ilçesine bağlı Dicle öğretmen lisesinin 1975/76 dönemi mezunuyum. 1976/77 öğretim yılı için eğitim enstitünüzde önkaydımı yaptırdım. Hükükün üstünlüğü ilkesine inanmayan faşist MC hükümeti partizanlık yaparak bizi okula almadı.

Ecevit hükümetinin yansız ve çağdaş tutumu eski yaraların sarılmasına neden oldu. Nisan - 78'de yasal hakkımı kullanarak kesin kaydımı yaptırdım. Parasal sorunlar nedeniyle hızlandırılmış eğitim programlarının tümüne katılamadım.

Tarihsel gelişimler göstermiştir ki, öğrenim süreleri az farklı elemanlarının kültür düzeyleri aynı olduğu bilimsel olarak saptanmıştır. Ve de doğaldır. Demokratik HALK YASALARI'na dayanarak ilkokul öğretmenliğini hak ettiğimi size iletiyorum. Bana bir adet ilkokul öğretmeni diplomasını düzenleyip göndereceğinize inanıyorum.

M. Ali Polat — *30.12.1978*
No: 1700 — *İmza*
Sınıfı: 1 - 5
İçel Eğitim Enstitüsü Öğrencisi

Dilekçe no : 2

İÇEL EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

MERSİN

Benim hangi okuldan ne zaman mezun olduğum ve hangi puanla okulunuzda kayıt yaptırdığımı bilmektesiniz. Bundan bir süre önce de durumumu açıklayıcı bir dilekçeyle okulunuza başvurdum.

Tüm arkadaşlarım mezuniyet belgelerini alırken bana bir yanıt göndermediniz. Okula olan devamsızlığımı mezuniyete engel bir gerekçe olarak belirlemiştiniz. Oysa bu az süreli devamsızlık mezuniyete engel bir yeterlilik değildir ve olamaz. Parasal sorunların yol açtığı bu durum yasal hakkımı hiçbir zaman etkileyemez.

Şimdi size soruyorum. Daha önceki hükümetler beni hiç okula almadı. Sizse çağdaş ve yansız davrandınız. Bunu sonuna kadar sürdürmeniz demokratik hak ve özgürlüklerin gereğidir.

9.2.1979
İmza

İçel Eğitim Enstitüsü Öğrencisi
M. Ali Polat
Sınıf: 1 - 5
No: 1700

Dilekçe no : 3

İKİ YILLIK EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ANKARA

Milli Eğitim Bakanlığı genelgesi gereğince İçel Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü 26.5.1980 günü kaydımı yenilemiştir. Öğrenci durum belgesinin onayında ve aynı belgenin açıklamalar bölümünün 5. maddesinde kaydımın yenilendiği görülmektedir.

Ancak okul müdürlüğü kaydımın silinme nedenini sadece devamsızlığıma bağlamaktadır. Evet devamsızlıktandır. Çünkü can güvenliğim olmadığı için devam edemedim. Herhalde 78'de iş olsun diye yani devam etmemek için kaydımı yaptırmadım. Şimdi neden okumama sahip çıkıyorum.

Dosyam neden bulunamadı. İşte evrak dosyalarını yırttıran ya da yakan Töb-Der'li müdürlerin marifetleri ortadadır.

Gerekenin yapılmasını bilgilerinize saygılarımla arzederim.

Mehmet Ali Polat — *26.5.1980*
Mersin Eğt. Enst. Öğre. — *İmza*
No: 1700
Sınıf: 1 - 5

Bakanlık İlgileniyor!...

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü

Ankara
16 Mayıs 1980

Şube : Eğitim Öğretim
Sayı : 510/470
Konu : Mehmet Ali Polat hk.

İçel Valiliği

İliniz Eğitim Enstitüsüne 1978 yılında kayıt yaptırdığını belirten Mehmet Ali Polat'ın dilekçesi ve eki ilişiktir.

Adı geçenin dilekçesinde iddia ettiği gibi enstitüde 1978 öğretim yılında kaydı var ise sürenin geçmiş olmasına bakılmaksızın 6.2.1980 gün ve 4639 sayılı genelge hükümlerine göre kaydının yapılarak imtihanlara alınması hususunda gerekli işlemin yapılması, ilgiliye ve Bakanlığımıza bilgi verilmesini, eklerin iadesini rica ederim.

Aslı gibidir.
T.C.
İçel İli
Milli Eğitim Müdürlüğü
Mühür - İmza

Milli Eğitim Bakanı a.
Osman Bedrettin Ergül
Öğretmen Okulları Genel Md.
Başyardımcısı

3

EĞİTİMSİZ ÖĞRETİM YILI

Bir öğretim yılı daha geride bırakıldı. Eğitim açısından bakıldığında olumsuzluklarla dolu bir yıl. 2000'i aşan ölü sayısı. Ve bu sayı içerisinde 100'e yakın öğretmen.

Eğitim ortamının olmayışı bir yana, olmaması için çalışan bir de M. E. Bakanlığı var. Öğretmenleri açığa almak, görevlerine döndürmemek hazırlanan sürgün listelerini uygulamaya koymak, kısacası yasa tanımaz bir keyfiliğin içinde olmayı, asıl görev haline getiren bir bakanlık. "Balık baştan kokar" sözleri en güzel bu bakanlığı simgeliyor.

Muzaffer İzgü olayı kendine has üslubu ile anlatıyor :

Öğretmenin gittiği yerde gül biter

ÖĞRETMENLER İÇ TURİZME CANLILIK KAZANDIRDI

Turizm şirketleri oradan oraya sürülen öğretmenler için özel indirimli tarifeler hazırlıyor. Aşağıda bir otobüs şirketinin ilânını yayınlıyoruz.

ÖĞRETMEN TURİZM EMRİNİZDE...

- **Şirketimiz her kentten, Yozgat, Tokat, Kırşehir, Elâzığ, Erzurum, Erzincan seferlerine başlamıştır.**
- **Orhan Cemal Fersoy'un sürgün fermanını gösteren sayın öğretmen yolcularımıza yüzde yirmi indirim yapılır. Yozgat'a sürülenlere, yüzde elli indirim yapıldığı gibi, kendisine ayrıca yol boyunca muavinimiz tarafından moral verilir.**
- **Şirketimiz, yollarda uğradığımız, Afyon, Adana ve Kayseri otogarlarında öğretmen yolcularımızın başına gelecek hiçbir şeyden sorumlu değildir. Hele, Afyon kaymağı almak için otobüsten inen yolcularımızdan hiçbir mesuliyet kabul etmeyiz. Kaymak uğruna, kaybolabilirler.**
- **Firmamız şoförleri tarafından yol boyunca, "Aldırma gönül aldırma" ve "Gitti de gelmeyiverdi" şarkı türküleri çalınacaktır.**
- **Her otobüsümüzde Atatürk'ün öğretmenler için söylemiş olduğu sözler asılı bulunacaktır.**
- **Yukarıda saydığımız illere sürgün fermanının çok olması nedeniyle, sürülen sürülmeyen tüm öğretmenlerin şimdiden yerlerini ayırtmaları menfaatleri icabıdır.**
- **Şirketimizin Orhan Cemal Fersoy'la hiçbir ilişkisi yoktur. O da bizim için basit bir yolcudur.**

RASGELE BAKALIM, NEREYE GİDE?

31 Mayıs 1980
Cumhuriyet

4

ÖĞRETMENLERİN 1. DERECEYE KADAR YÜKSELMELERİ...

Kazanılmış hakları gasbetme yolunda sınır, engel tanımayan hükümet, tekellerin emrinde hareket etmeye devam ediyor.

Yaklaşık 30 bin öğretmeni ilgilendiren kararnamenin ne zaman uygulanabileceği belli olmadığı gibi, sınavlar için öğretmenlerden toplanan 1500'er liranın ne olduğu bilinmiyor.

Milli Eğitim Müdürlüklerine 28 Mayıs tarihi ile bilgi için gönderilen yazıda, öğretmenlerin birinci dereceye kadar yükselmesine olanak verecek uygulamanın Bakanlar Kurulu Kararı gereğince 1 Ocak 1981 yılına kadar ertelendiği bildirilmişti.

Öğretmenlerin 1. dereceye kadar yükselebilmelerini sağlamak amacı ile çıkarılan ve yaklaşık 30 bin öğretmeni ilgilendirdiği sanılan Bakanlar Kurulu kararı belirsiz tarihe ertelenirken, bu karardan yararlanmak için başvuru yapmış ve istenen 1500'er lirayı yatırmış olan öğretmenlerin durumu ortada kalmıştır.

Ecevit Hükümeti döneminde 28 Kasım 1979 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile, üçüncü derecenin en az ikinci kademe adaylığını kazanmış devlet memurları için 1. dereceye kadar yükselebilme kapısı açılmıştı. Daha çok öğretmenlerin yükselebilme olanağını sağlamak amacı ile çıkarılan bu karara göre lise, lise dengi veya teknik öğrenim görmüş memurlar, çok iyi siçil almış olmaları koşulu ile sınava katılarak üst derecelere yükselebileceklerdi. Bakanlar Kurulunun anılan kararına göre 1. derecenin son kademesine kadar yükselebilecek öğretmenler için sınav düzenlenmiş ve katılmak isteyen öğretmenlerin kayıtları yapılmıştı. Sınava katılacak öğretmenlerden 1500'er lira ücret alınmış, ancak sınavlar yapılamadan Hükümet değişmiş, o tarihlerden bu yana sınavlar düzenlenmemişti.

Demirel Hükümeti 26 mart tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile, sınavla derece yükselmesine olanak veren Bakanlar Kurulu kararının uygulamasını en erken 1 Ocak 1981'e kadar ertelemişti. Milli Eğitim Bakanlığı da Bakanlar Kurulunun bu kararına dayanarak Müdürlüklere gönderdiği 28 mayıs tarihli genelge ile sadece yönetmeliğin uygulamasının ertelendiğini bildirmekle yetinmiş, daha önce sınava girmek için başvurmuş ve ücretini yatırmış öğretmenler hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Öğretmenlerin yatırdıkları paraların da ne olduğu bilinmemektedir.

5

ÜSS SINAVLARI

İşçi emekçi dar gelirlilerin çocuklarını yüksek öğrenimden alıkoyma sınavı olarak da adlandırabileceğimiz bir sınav daha geride kaldı.

Üniversitelerarası seçme sınavında % 90'dan çoğu elenen adayların hemen hemen tümüne yakın bir bölümü, yetersiz ve kötü eğitimin kurbanı olan yoksul halk çocukları. Buna karşın sınavda başarılı olan ve tüm adayların % 8 (1980 yılına göre)'ini oluşturanların hemen tümüne yakın bir bölümü, bir avuç ayrıcalıklı, seçkin, olanaklı, resmi liselerden, özel liselerden ve özel yabancı liselerden gelen; özel dershanelerde, özel öğretmenler elinde ÜSS'na göre koşullandırılmış burjuva çocukları.

ÜSS bugünkü durumuyla, genel olarak toplumdaki ve özel olarak da eğitim alanındaki eşitsizliklerin, haksızlıkların, adaletsizliklerin daha da belirginleştiği, perçinlendiği bir sınavdır. Toplumdaki haksızlıkları, daha da derinleştirerek sürdüren bu sınav sisteminin sonucu olarak bugün ülkemizde yeteneği olanlar değil, parası olanlar yüksek öğretim hakkına sahip olmaktadırlar. Yüksek öğrenime geçişte yetenekleri değerlendirmeyen, savurganca harcayan bu sakat elemeci sınav sistemi ile her yıl yüzbinlerce yetenekli halk çocuğu sokağa itilerek harcanmaktadır.

Ve bugün, bu sistemin değiştirilmesi için toplumsal muhalefetin dışında zorlayıcı bir etken de yoktur. Bu nedenle, Türkiye'nin eğitim düzeni emekçilerin yararına dönüştürülene kadar tüm devrimci-demokrat güçlerin, ÜSS sisteminde emekçi çocukları yararına iyileştirici değişiklikler yapılması için mücadele etmesi gerekir. Bölgesel ya da mesleksel kontenjanlar, sınav sonuçları hesaplanırken gelir grubu, şehir ya da bölgelere ayrı ağırlık puanları verilmesi türünden öneriler geniş çapta tartışılmalı ve bir an önce ÜSS konusundaki toplumsal talepler belirginleştirilmelidir.

●

YURT DIŞINDA GÖREVLENDİRİLECEK ÖĞRETMENLERLE İLGİLİ SINAV

Yaklaşık 11 bin kişinin katıldığı ileri sürülen sınavlardan ilki 3 Haziran 1980 günü yapıldı "mülakat" sınavlarının da 14 Temmuz'a kadar tamamlanacağı belirtilen açıklamada öğretmenlerin dil kursuna tabi tutulacağı belirtilerek en geç Eylül ayında Almanya' daki görevlerinde olacakları Müsteşar Abdullah Nişancı tarafından bildirildi.

Bütün sınavları kazanmış dil kursunu başarıyla bitirmiş öğretmenler ise yaklaşık bir yıldır bekletiliyor. Açıklama meraklısı A. Nişancı her nedense bu konuda bir açıklama yapmadı. Aslına bakılırsa yetişmiş elemanları bekletmek, kızağa almak, görevlendirmemek M. E. Bakanlığı'nın fiili politikası olmuş durumda. Yurt dışındaki müşavirlikler ise dil, yetenek, bilgi, pedagojik formasyonu gerektirdiği halde "Fersoy'un arpalığı" olarak sınavsız dağıtılıyor.

İLKÖĞRETİMDE DİN DESLERİNİ KİM OKUTMALI?

Kendi çocuklarını dışarıda okutanlar içerde din istismarcılığına devam ediyor. İşçi ve emekçilerin çocuklarını imam hatiplere kur'an kurslarına gördermeleri isteniyor.

Bu amaçlara paralel olarak M. E. Bakanı Fersoy: "Allah'ı görebiliyor musun, Allah'tan çikolata iste bakalım verecek mi? deyip cebinden çıkartıp çocuğa veren hocalara mı din dersi verdirelim?" diyerek hem demagojisini yapıp hem de şirin görünme hesaplarını yapıyor.

Kasaba ve köylerde izinli-izinsiz yürütülen din eğitimi, Tevhidi Tedrisat yasasına rağmen ulusal eğitimi geride bırakırken, bir de bunu kurumsallaştırmak kendilerinin de boyutlarını hesaplayamayacağı sonuçlara varacaktır. Bu derslerin imam ve müezzinlere okutturma hesabı ise tehlikenin boyutlarını göstermektedir.

Bir taraftan din istismarcılığı yapan hükümet ve üyeleri öte yandan da madalya dağıtıyor. Kültür Bakanlığınca Sinemada 25 yılını dolduranlarla birlikte Özcan Tekgül'e de "Şeref Belgesi" verilmesi üzerine Kültür Bakanlığı'ndan bir kısım istifalar oluyor.

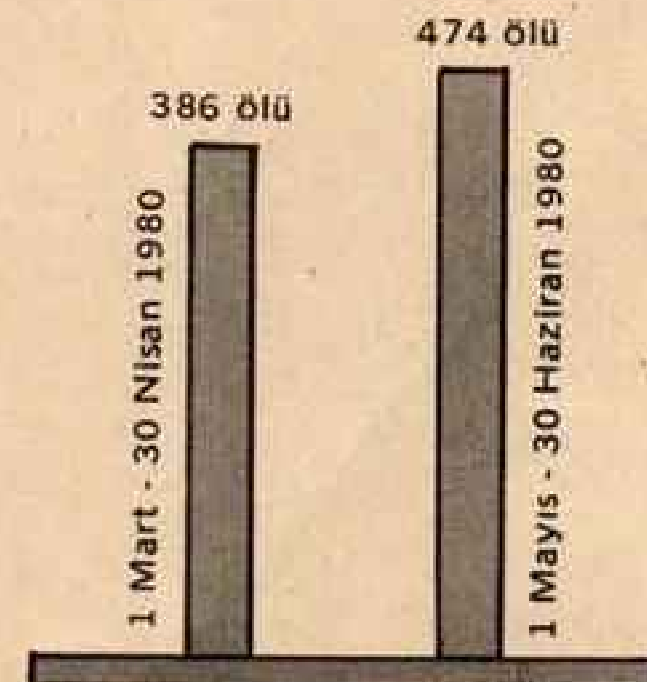
"Konunun hassasiyeti"ne takılan bir milletvekili de "Özcan Tekgül'e verilen madalya göbeğine mi takılacak?" diyerek Demirel'e soru önergesi veriyor. Demirel güven oyu aldıktan sonra bunun aslında nereye takılacağına için-den gülerek cevap bulmuştur. Çünkü "kıvırtma" salt dansözlere özgü bir olay olmaktan çoktan çıktı.

6

"ANARŞİ RAPORU"...

Demirel'in 170 günlük iktidarında (12 Mayıs 1980'e kadar) 1361 kişi öldü. Belki de Demirel "Bunu söyleyenin kafasına 1361 taş düşsün" diyecektir. Açıklama eski İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'in. Güneş ayrıca ölenlerin günlük ortalamasının da 8,1 olduğunu belirtiyor.

Sorun kuşkusuz ölü sayılarıyla terörün arttığını göstermenin çok çok ötesine geçti. Yine de bir karşılaştırma fırsatı vermesi açısından artış hızına bir göz atalım. "Beli kırılan anarşi" ne halde?



OLİMPİYAT ANDI

"BU OLİMPİYAT OYUNLARINA GERÇEK SPORTMENLİK RUHU İÇİNDE VE YARIŞMA KURALLARINA UYARAK KATILACAĞIMIZA; SPORA DUYDUĞUMUZ SAYGI VE ÜLKELERİMİZİN ŞEREFİ ÜZERİNE VE BÜTÜN YARIŞMACILAR ADINA AND İÇERİM..."



